

קונטרס בענין תגלחת בנזיר ובמצורע מו"מ, חלופי מכתבים

בחורף שנת תרפ"ה פורסם ע"י ראש הישיבה דקלצק רבי אהרן קוטלר זצ"ל ד"ת בענין "תגלחת בנזיר", במאסף "אהל-תורה" שי"ל כברנוביץ ע"י רבי יחיאל מיכל רבינוביץ הי"ד בעל "אפיקי-ים". בשולי הגליון עיטר העורך הנ"ל את דבריו של ראש הישיבה בהערותיו המחכימות ובסופן חתם "העורך". זמן מה לאחר מכן שלח תלמיד הישיבה הק' בחברון, הב' מרדכי זאב שולמן [לימים ראש ישיבת סלבודקא — ב"ב] מכתב לרבו החזו"א ובו הערות והארות בענין המו"מ הנ"ל, (יתכן והדבר היה עפ"י בקשת החזו"א). כדרכה של תורה גרר המכתב בעקבותיו שרשרת ארוכה של מכתבים מאלפים בין השנים, והם רואים בספרנו אור בראשית.

בשנת תרצ"ז ראה אור בירושלים ספר "אבן-שמעון" מהרב אלחנן יעקובוביץ ובו: "הערות על 'האהל תורה' לדברי הגה"ג מהר"א קוטלר שליט"א [זצ"ל] הר"מ בקלעצק". מסובב הנסיבות אינה לידנו והצלחנו לאתר בין כתביו הרבים של הר"א קוטלר תשובה בכת"י להרב הנ"ל. לתועלת המעינים מצאנו לנכון להדפיס את ההערות והתשובה הנ"ל בסוף הקונטרס דלהלן.

זיכנו הבורא להכניס את כל הדברים תחת קורת בימ"ד אחד והם מהווים יחדיו מערכה מקיפה ומעניינת להפליא המאידה באור חדש את הענין הנדון. תודתנו לכל המסייעים באיסוף ועריכת הקונטרס, ובמיוחד להרב דב לנדא ראש ישיבה בישיבת סלבודקא — ב"ב שהקדיש מזמנו ונאות לעבור על כתה"י. זכות רבותינו הק' תעמוד להם לעד.

רבי אהרן קוטלר *

מאליו ולא נשאר אלא ל"ת שהוא תער וכו', ולפיכך בא עשה של תגלחת הצרעת ודחה אותו עכ"ל. והשיג הראב"ד: אני שונה בריש יבמות משום דהוי לאו ועשה שישנו בשאלה והיינו דקילי עכ"ל, עוד קשה על הרמב"ם מהסוגיא בנזיר דף נ"ח דמפורש ד"ראשו" אתא שידחה עשה ול"ת היינו בנזיר מצורע יעוי"ש ששם מפורש כן בגמרא כ"פ, גם צריך לידע מקורו של הרמב"ם.

הרמב"ם פ"ז מה' נזירות הט"ו כ' וז"ל: "נזיר שנצטרע ונרפא מצרעתו וכו' הר"ז מגלח כל שערו שהרי תגלחתו מצות עשה וכו', והלא נזיר שגילח בימי נזרו עבר על ל"ת ועשה שנאמר קדוש יהי גדל פרע שער ראשו ובכל מקום אין עשה דוחה לא תעשה ועשה ולמה דוחה עשה של תגלחת הנגע לנזירות, מפני שכבר נטמא הנזיר בצרעת וימי חלוטו אין עולין לו, והרי אינו קדוש בהן, ובטל העשה

* השיעור נדפס מחדש ללא הערות העורך ב"אוסף חדו"ת" לרבנו (ירושלים תשמ"ג) אך לתועלת המעינים ולשלמות הענין ראינו צורך להדפיסו בשנית.

ונראה דצריך להבין סברת הרמב"ם דלכאורה מפורש בדבריו דנזיר מצורע כיון שאין ימי חלוטו וימי ספירו עולין למנין אין בו קדושת נזיר, ומ"מ הרי אסור בכל אסורי נזיר בין וטומאה ותגלחת, וצ"ל דאין האיסור תלוי בקדושה, רק זהו דין מיוחד דכל שיש עליו נדר הנזירות אף שאינו קדוש אסור בכל אסורי נזירות, אך העשה דגדל פרע תלוי בקדושה. וקשה דמנ"ל זה, דשפיר מסתבר לומר דאסורי נזיר תלוי בקדושה וכיון שאסור באסורי נזירות בהכרח שיש עליו קדושת נזיר, אך מנין הוא דין מיוחד דמ"מ אינו עולה למנין, ומנ"ל דמנין תלוי בקדושה ואיסור הוא דין מיוחד נימא כנ"ל.

ונראה לפרש כונת הרמב"ם באופן אחר. דאמרינן בספרי: קדוש יהי וכו' זה קדושת שער (א)¹, אתה אומר קדושת שער או אינו אלא קדושת הגוף, כשהוא אומר כל ימי הזירו קדוש הוא לד' הרי קדוה"ג אמור הא מה אני מקיים קדוש יהי זו קדושת שער ע"כ, למדנו דיש בנזיר דין קדושה מיוחד בשער. וסובר הרמב"ם דבנזיר מצורע ליכא קדושה בשער, והטעם הוא דקדושת שער נמשך ממצות תגלחת דיש בנזיר, אבל שער נזיר מצורע שאין שערו ראוי לתגלחת מצוה דנזירות אין בו קדושת שער, וזהו הטעם דאין ימי חלוטו עולין למנין דבעינן שיהא ראוי לכל דיני נזירות וכל שחסר בו דין הנזירות דשער היינו מצות תגלחת והנמשך מזה קדושת השער אין הימים עולין למנין. וזה מבואר בדברי הגמרא נזיר דף נ"ו דילפינן דימי חלוטו אין עולין למנין מק"ו מנזיר בקבר ומה נזיר בקבר ששערו ראוי לתגלחת נזירות אין עולין לו מן המנין ימי חלוטו שאין שערו ראוי לתגלחת נזירות לא כ"ש, הרי דהטעם דימי חלוטו אין עולין למנין בשביל שאין השער דנזיר מצורע

ראוי לתגלחת נזירות, וזהו ביאור דברי הרמב"ם שאינו קדוש בהן היינו שאין השער קדוש, והטעם כנ"ל, דקדושת השער תלוי במצות תגלחת דנזיר וכיון שאין השער ראוי לתגלחת ממילא אינו קדוש, וזהו הטעם דאין הימים עולין למנין, וממילא בטל העשה דגדול פרע דליכא אלא היכא דאיכא קדושת שער וכדכתיב קדוש יהי גדל פרע, ולפי"ז גם הרמב"ם סובר דאף נזיר מצורע יש לו קדושת נזיר וזהו הטעם דישנם עליו כל אסורי נזיר, והאסורים תלויים בקדושת נזיר, וכונת הרמב"ם דאין לו קדושת שער דנזיר ונתבאר סברתו ומקורו של הרמב"ם.

ונראה דהי' להרמב"ם הוכחה לזה דמבואר במשנה דף נ"ד בימי ספירו ובימי גמרו על אלו אין הנזיר מגלח ואינו סותר את הקודמים ומתחיל ומונה מיד, הרי דימי חלוטו וימי ספירו אינן עולין אבל אין סותרין כלל דמפורש דמונה מיד, והנה מבואר במשנה נזיר דף ל"ט גילח או שגלחוהו לסטים סותר ל' יום, ונחלקו תוס' והרמב"ם דהתוס' מפרשים דתגלחת סותר ל' דוקא בנזירות מועטת, היינו דלא נשאר ל' עד זמן תגלחת מצוה דבעינן תגלחת משער של ל' יום אבל בנזירות מרובה אינו סותר כלל, והרמב"ם בפ"ו מנזירות ה"ב מפרש אף בנזירות מרובה לעולם התגלחת גורע מהמנין ל' יום יעוי"ש, וקשה להרמב"ם דכל מצורע יסתור עוד ל' מלבד ימי ספירו, דהא מגלח, ותגלחת סותרת ל' (דודאי אין סברא כלל לומר כיון דהותרה התגלחת למצות מצורע אינו סותר, דהא אין הסתירה תלוי כלל בהאיסור דהא בטומאה אף אם נטמא במת מצוה סותר) ובשלמא להתוס' ל"ק דהמשנה מיירי בנזירות מרובה, ובאמת בנזירות מועטת גם במצורע סותר עד שיגדל השער ל' וכמפורש בדבריהם דף נ"ה ד"ה אילימא לימא

1. (א) (ב) (ג) ציתים להערוך העורך הנדפסים לקמן.

בנזירות מועטת הא בעי גידול שער יעויי"ש, אבל להרמב"ם דגם במרובה לעולם תגלחת סותרת ל' קשה כנ"ל.

ולכאורה הי' אפשר ליישב דסתירה תלוי' במנין וימים שאין עולין למנין אינן סותרין ג"כ, אך באמת זהו מחלוקת מפורשת בגמ' י"ד, ב', נטמא בימי צרעתו ר"י אמר סותר ר"ל אמר אינו סותר ומבואר דר"י סובר דאף דימי צרעתו אינן עולין למנין מ"מ הטומאה סותרת בהן, וכן קיי"ל להלכה, וא"כ ה"ה לסתירה דתגלחת דסותרת גם בימים שאין עולין, ותמוה כנ"ל.

ומזה מוכח כמו שנתבאר לעיל בשיטת הרמב"ם דנזיר מצורע אין בו קדושת שער, ולכן אין תגלחתו סותרת דמסתבר דהסתירה דתגלחת תלוי' בקדושת שער, אבל כל שאין על השער קדושה דשער נזיר אין התגלחת סותרת, משא"כ הסתירה דטומאה הלא אינה תלוי' כלל בקדושת שער רק בקדושת הגוף, וגם נזיר מצורע קדוש בקדוה"ג דנזיר ושפיר סותר הטומאה, ויעויין ברש"י בחומש במדבר ו' ח', עה"פ כל ימי נזרו קדוש הוא, קדוש מלטמא למתים, ומוכרח מזה סברתו של הרמב"ם דליכא קדושת שער בנזיר מצורע.

עוד ראוי לזה דמפורש ברמב"ם פ"י מנזירות ה"ב ששער נזיר שנצטרע מותר בהני', ובפשיטות נראה מטעם זה דאין שערו קדוש וכנ"ל, אך באמת הדין דשער נזיר שנצטרע הוא מחלוקת ר' יוחנן ור"ל בירושלמי נזיר ספ"ח, ונראה ברור דהרמב"ם גריס בירושלמי להיפוך מגירסא דידן וגריס דר"י מתיר בהני' ור"ל אוסר, ופסק כר"י, וסובר כמ"ד דפליגי גם בנזיר שנצטרע, ונראה דמ"ד דשער נזיר שנצטרע אסור בהני' סובר דבנזיר מצורע יש לו קדושת שער, וצריך לתרץ אליבי' הראי' הראשונה מהמשנה דמונה מיד דמפורש דאין תגלחת דנזיר מצורע סותרת ומוכח כנ"ל דאין

בו קדושת שער, ונראה דר"ל סובר דאסור בהני' ואזיל לטעמו דסובר בנזיר י"ד דנטמא בימי חלוטו אינו סותר, הרי דסובר דסתירה אינה אלא בימים שעולין למנין, ולפי"ז ה"ה בסתירה דתגלחת אינה אלא בימים שעולין למנין ולכן אין התגלחת דמצורע סותרת ושפיר יכול לסבור דאיכא קדושת שער בנזיר מצורע, אך הטעם דאינו סותר הוא כמו שטומאה אינה סותרת דאינו עולה למנין, אבל ר"י לטעמו דנטמא בימי חלוטו סותר ואין הסתירה תלוי' במנין הוכרח לתרץ דאין סותר מטעמא דליכא קדושת שער בנזיר מצורע ולכן סובר דשער נזיר שנצטרע מותר בהני' ואזיד לטעמייהו, ויוצא לפי"ז דמ"ש הרמב"ם דבמצורע ליכא עשה דגדל פרע תלוי במחלוקת ר"י ור"ל, דלר"ל דאיכא קדושת שער במצורע עובר בעשה דגידול פרע.

ובזה יש ליישב השגת הראב"ד מסוגיא דיבמות, דשפיר הוכיחו שם הסברא דישנו בשאלה קיל, דאלת"ה הא דקיי"ל אין עשה דוחה לא תעשה ועשה נילף מהכא דלידחי, והיינו דלר"ל הרי איכא עשה ול"ת ובזה כ"ע מודו דאינו דוחה, ובהכרח לחלק מטעם דישנו בשאלה ושוב נאמר כן גם לדידן דהא בסברא זו לא פליגי.

אך עדיין קשה מסוגיא דנזיר הנ"ל דמפורש דראשו אתי לנזיר מצורע דהוי לתו"ע, וקשה לומר דסתמא דסוגיית הגמ' אתיא דלא כהלכתא כר"ל, ונראה דבהנ"ל מיושב הסוגיא דנזיר ברחבה ואין משם סתירה על הרמב"ם, דטעמו דליכא העשה הוא מטעם דאין על השער הקדושה דשער נזיר, והסיבה לזה הוא שאין השער ראוי לתגלחת נזירות וכל שאין בהשער מצות נזירות תלוי' בשער אין השער קדוש, (ומטעם זה מותר בהנאה). והנה בתוס' נזיר נ"ו פירשו אין שערו ראוי לתגלחת שכן צריך לגלח בשביל צרעתו כשיתרפא, נמצא דאין השער עומד לתגלחת דנזירות,

בשאלה, א"כ באוסר עליו סוכה או מצה יבוא עשה ולידחי ל"ת ועשה דישנו בשאלה³, ומוכח בגמ' וירושלמי דאינו דוחה, ולזה יישב הרמב"ם דאין עשה דוחה לתו"ע בשום מקום, ושאיני גבי נזיר דאחרי שגלתה תורה דדחי שוב בטל העשה ולא נשאר אלא ל"ת נמצא דאינו דוחה אלא ל"ת, אבל גמ' אמרו דאצטריך "ראשו" לעשה ול"ת דאי לאו הקרא הי' שפיר עול"ת וכנ"ל דהי' ראוי לתגלחת.

באופן אחר יש ליישב השגת הראב"ד לפי שנפרש בהרמב"ם דליכא קדושת נזיר במצורע, ומ"מ הרי ישנם עליו כל אסורי נזיר, ובהכרח לומר דהאיסורים אינם תלויים בקדושה ויש דין נדר דנזירות אשר אסור בכל אסורי נזיר אף דאין בו קדושת נזיר, אבל העשה אינה שייכא לדין נדר אך תלוי בקדושת נזיר, ונראה דיש לחקור אי העשה ד"גדל פרע" הוא מצוה שיגדל השער והיא מצוה חיובית או הוי רק איסור עשה דהמגלח עובר בעשה (ג), ונראה דתליא במחלוקת ר' יאשיה ור' יונתן בנזיר ל"ט, ב', בשאר מעבירים, ויעויין בתוס' שם דלר' יאשי' גם בהעביר בסם עובר בעשה ולר' יונתן בסם מותר, ומסתבר דלר' יאשיה גדול שער הוא מצוה חיובית, משא"כ לר' יונתן דבסם אינו עובר בהכרח דליכא מצוה בגדול שער רק איסור עשה בתגלחת. עוד ראוי מוכרחת דהקשו בגמ' לר' יונתן ל"ל קרא ד"גדל פרע" ואם נאמר דהוי מצוה שפיר הוצרך לכותבו דהא תער לא יעבור הוי רק איסור, אלא ודאי דלדידי' גם "גדל פרע" הוא איסור, ונראה דעד כאן ל"ש לחלק בין הל"ת ד"תער לא יעבור" להעשה ד"גדל פרע" אלא אם העשה הוא מצוה, ומסתבר לומר דאינה תלוי בדין נדר דנזירות רק בקדושת נזיר, משא"כ אי הוי

והנה בגמ' נזיר ס', ב', שאלו תלמידיו את רשב"י תגלחת אחת מהו שתעלה לכאן ולכאן, היינו לנזירות וצרעת, והעלה דאינו עולה, ומוכח ג"כ דתגלחת הצרעת קודמת לתגלחת נזירות אף כשנגמר המנין, ויעויין בירושלמי ספ"ח דנזיר דקרי לתגלחת מצורע תגלחת מצוה ולתגלחת נזיר תגלחת הרשות, לפי פ"י קה"ע שם, והטעם דמצורע הוא בידי שמים ונזירות עפ"י קבלתו, היאך שיהי' הטעם חזינן דתגלחת מצורע קודמת לתגלחת נזירות, ולכן כיון דעומד לתגלחת מצורע ממילא אין שער ראוי לתגלחת נזירות, לכן אין ימי חלוטו עולין למנין דחסר המצוה והקדושה דשער. וכ"ז הוא אליבא דאמת דכתבה תורה "ראשו" דנזיר מצורע מתגלח תגלחת דמצורע, אבל בלא הקרא ד"ראשו" היינו ^{הוא} אומרים דאסור לגלח תגלחת מצורע דהא נזיר עשה ול"ת וכיון שא"א לגלח תגלחת מצורע שפיר (ב) הי' צריך לגלח מקודם תגלחת נזירות ושוב שער ראוי לתגלחת, וממילא יש בו קדושת שער, ושפיר איכא ^{הוא} עשה דגדול פרע והוי עשה ול"ת, ומי'שב שפיר דאצטריך "ראשו" במצורע נזיר שידחה, אבל הרמב"ם אמר שפיר דבנזיר מצורע ליכא עשה דאחרי שגלה הקרא ד"ראשו" דנזיר מצורע צריך לגלח תגלחת דמצורע, שוב אין שער ראוי לתגלחת נזירות דתגלחת מצורע קודמת לה, וכיון שאין השער ראוי לתגלחת נזירות אין בו קדושה ובטל העשה מאליו ומטעם זה אינו עולה למנין, אבל בלא הקרא ד"ראשו" הלא הי' אסור בתגלחת מצורע ושפיר הי' עומד לתגלחת נזירות והי' בו עול"ת.

והוצרך לזה הרמב"ם, דנ"מ גדולה יש להלכה דנתקשו האחרונים² לפי הסוגיא דיבמות ה', א', דעשה דוחה לתו"ע דישנו

2. עיין תוס' רעק"א נדרים פ"ב מ"ב.

3. עיין בערוך לנר ד"ה וע"פ הנחה זו.

איסור, שייך גם במצורע כמו הלאו, ולפי"ז לר' יונתן איכא לתו"ע, ושפיר הכריח הגמ' הסברא דישנו בשאלה, דאל"ה תקשי לר' יונתן הא אין עשה דוחה לתו"ע, משא"כ להלכה דקיי"ל כר' יאשי' כתב הרמב"ם דליכא עשה.

ומה שמקשים דליתי עשה ולידחי עשה ול"ת דנדרים דאיתא בשאלה⁴, ותרצו האחרונים לפ"ד התוס' בעירובין ק', א', ד"ה מתן דהיכא דהדחי' היא ע"י פשיעה אינו דוחה, וה"ה הכא, ובאמת קשה דהא התוס' כתבו דגמרינן מכלאים בציצית והתם לא בא ע"י פשיעה, אבל עול"ת דאיתא בשאלה דנלמד מנזיר מצורע והכא הרי בא ע"י פשיעה דהדין הוא גם במצורע שנזר דמותר לגלח,

והכא הרי פשע בקבלת הנזירות וגרם בעצמו הדחי' הרי דאין נ"מ בזה, ולפי המבואר בפנים מיושב, דאיכא מ"ד בירושלמי דמצורע שנזר הכל מודים דשערו מותר בהנאה לא נחלקו אלא בנזיר שנצטרע, ולפי"ז י"ל דמצורע שנזר כיון דשערו מותר בהנאה ליכא עשה ולא הוי אלא ל"ת בלבד, ובנזיר שנצטרע דישנו עול"ת דשערו אסור בהנאה ויש עליו קדושת שער הנה לא בא ע"י פשיעה, אבל בפשע לא מצינו שידחה עול"ת, ואין להק' דמ"מ ידחה ל"ת גרידא אף בפשע, דא"א למילף מכאן דישנו בשאלה ואה"נ דל"ת גרידא דישנו בשאלה הי' דוחה אף בפשיעה, וזה אני כותב אם לא נסבור כהרמב"ם רק כמשמעות הירושלמי ששער נזיר שנצטרע אסור, ומזה מיירי הסוגיות.

רבי יחיאל מיכל רבינוביץ

הערות העורך

דקדוש יהיה אגוף הנזיר קאי ולא אקדושת שער, באמת לא ידעינן בגלחוהו ליסטים דאסור, ובזה י"ל קצת ד' רש"י ז"ל התמוהים בע"ז דף ע"ד, א', במתני' דפי' דשער נזיר אסור בהנאה מקרא דונתן על האש וכ"כ הרע"ב במשנה, ובתויו"ט תמה הלא בש"ס דקידושין נ"ז, ב', ילפינן איסור הנאה מקדוש יהיה עיי"ש, ולהנ"ל אפ"ל דרש"י ז"ל פי' אליבא דכו"ע גם למ"ד דקדוש יהיה לא קאי אגידול פרע ומנ"ל איסור הנאה וע"כ מקרא דונתן על האש, שו"מ במצפה איתן [בתענית שם] שהק' לר"א דקדוש יהיה אנזיר קאי מנלי' דשער אסור בהנאה ולמ"ש א"ש¹.

(ב) לכאורה צ"ע דנראה פשוט דאי לאו קרא דראשו דתגלחת הנגע דוחה לתגלחת דנזירות

(א) דברי הספרי במחלוקת שנויה בש"ס דילן בתענית דף י"א, א', רא"א נקרא קדוש שנאמר קדוש יהיה וכו' ולשמואל הא אקרי קדוש ההוא אגידול פרע קאי, וברש"י שם ששערו אסור בהנאה אבל הוא בעצמו לא נקרא קדוש וכו', וכן מבואר במהרש"א שם עיי"ש, ולכאורה יהיה נ"מ גדולה להלכה, דבספרי שם מבואר דקדוש יהיה דדרשינן אקדושת שיער בא לרבות דאסור בהנאה אף אם גלחוהו ליסטים (דין זה לע"ע לא מצאתי ברמב"ם, ואפשר דמדין נזיר טמא ילפינן ליה דג"כ אינו משלח תחת הדוד ואפ"ה אסור בהנאה וצ"ע. ועי' בסוגי' דף מ"ה, ב', דבמגלח כמצותו לא איצטריך האי קרא וידעינן לה מקרא דוגלח פתח א"מ וגו' ונתן על האש, א"כ למ"ד

4. עיין שער המלך הל' נדרים פ"ג ה"ו "ועוד אני אומר ליישב קושיות הרב החינוך".

1. עיין רש"י קידושין שם, ד"ה אמר קרא, ובר"ש ערלה פ"ג מ"ג ד"ה ושער, ובדברי החזו"א לקמן מכתב א' אות ו' בסוגריים, ועיין בחזו"א שם מש"כ ליישב קושיית התיו"ט.

לא היה לו טהרה עולמית, דהרי תגלחת הנגע מעכבת טהרתו וכמבואר במשנה נזיר מ"ד, ב', דטהרתו תלויה בתגלחתו, ועי' ברמב"ם פ"א מה' ט"ז ה"ד. וכל זמן שהוא בטומאת מצורע אין מקריבין עלי' שום קרבן וכמבואר במו"ק ט"ו, ב', וברמב"ם פ"ב מה' ב"מ, ואינו יכול להקריב קרבנות נזיר וממילא אינו יכול לגלח, דבנזיר הקרבנות מעכבין, ונמצא לפי"ז דבלאו קרא דראשו ג"כ לא היה שער עומד לתגלחת מצוה ולא היה עלי' עשה דקדוש יהיה.

ומ"ש עוד דהרמב"ם הוצרך לזה דנ"מ להלכה דלא נילף מזה לעלמא דעשה דוחה ל"ת ועשה דישנו בשאלה, לכך כ' דהכא שאני דאחרי דגלי קרא דדחי ליתא לעשה כלל ולא נשאר אלא ל"ת, באמת יקשה עדיין ממ"ש הרמב"ם בפ"ח ה"ג מה' ט"ז גבי נתק דאפי' אם הוא נזיר ה"ז מגלח ובימי הסגר קאי. וממ"נ קשה דאם נימא דשם ג"כ ליתא לעשה דקדוש יהיה דאינו עומד לתגלחת מצוה, א"כ מ"ט תלה בכאן הטעם דליתא לעשה משום דימי חלוטו אינם עולים לו והרי גם בימי הסגר אף דעולים לו ג"כ ליתא לעשה, וגם אעיקרא דדינא יקשה, כיון דכל הטעם דימי חלוטו אינם עולים משום דחסרה מצות תגלחת, מה"ט גם ימי הסגר לא יעלו לו. ואם נימא דשם באמת איתא לעשה ואפ"ה דחי ללאו ועשה מגוה"כ כדדריש לה התם בת"כ וכמ"ש המל"מ שם, א"כ אכתי תקשה נילף משם דדחי עשה את ל"ת ועשה דישנו בשאלה.

ובעמדי מעט בזה נתקשיתי² בגילוח דנתק דהדין דכשר בכל אדם ובכל דבר כמבואר ברמב"ם שם, א"כ כיון דאין התגלחת מצוה כלל לגבי המגלח דגם עכו"ם כשר, יקשה טובא היאך מתגלח מישראל הלא המגלח עובר בלאו דלא תקיפו למאי דפסקינן הקפת

כל הראש שמה הקפה, ועי' בתפא"י נגעים פ"י מ"ה דהדין לגלח כל הראש, ואם הוא נזיר יעבור גם בלאו דתער לא יעבור, דעשה בזה המגלח כמתגלח כמבואר בש"ס, ולומר כיון דלמתגלח דחי עשה לל"ת ולא עביד איסורא גם המגלח אינו עובר מנלן זה, והלא קיי"ל דהמקיף את הקטן חייב (ועי' בתוס' שבת דף ד' לענין לומר לאדם חטא בשביל שיזכה חבירך ובמאי שהק' מעשה דהשלמה) והיה נ"ל משו"ז דדינא דנתק הוא בתורת היתר ולא בתורת דחי' עשה לל"ת ואתרבי לה להתירא גם לגבי המגלח והיינו דאמר בתו"כ והתגלח בכל אדם היינו בין ע"י עכו"ם ובין ע"י ישראל ובשניהם איכא חידושא, שו"מ במנח"ח מ' שע"ד דכ' ג"כ דהוא בתורת היתר עיי"ש.

ואפ"ל דזה כוונת התוספתא פ"ד דנזיר ה"ג כיצד הותר בתגלחת מצוה מצורע מוחלט ה"ז מגלח ואצ"ל מצרעתו אפי' ליתן סימן לנתקו אם פשה ואם לא פשה, וכ"ה בירושלמי פ"ו ה"ה אמתני' דתגלחת הותרה מכללה בתגלחת מצוה, ולכאוי' מאי רבותא בזה דמגלח לנתקו יותר ממגלח לצרעתו (וקצת י"ל למ"ש המל"מ פ"ח מט"ז ה"ג) אכן למ"ש א"ש, דבאמת נתקשיתי בלשון המשנה דתגלחת הותרה מכללה בתגלחת מצוה, הלא לאו בתורת התירא הוא ורק דדחי עשה לל"ת ולא מצינו לשון הותרה מכללה היכא דהוי רק בתורת דחי', ועי' במפרש דף מ"ד, א', בד"ה לאסור, וזהו כונת התוספתא והירושלמי דמוספי אמתני' דלא רק במצורע בטהרתו הותר אלא גם בנתק, ושייך שפיר לשון הותרה מכללה דשם הוא באמת היתר גמור, ובמת מצוה צ"ע עוד בברכות כ'.

ומתוספתא זו תמוה לי לכאוי' ד' המפרש בנזיר דף ד', א', דלמסקנת הש"ס בל"ק דקרא

2. עיין מה שהאריך "העורך" בספרו אפיקיים חלק ב' סי' ל"ד.

דמיין ושכר יזיר אתא לנשבע שאשתה ואמר
הריני נזיר דחיללא נזירות אשבועה, וכ'
המפרש דאקדושא ואבדלתא אינו חל דהוי
מושבע מה"ס משא"כ במושבע מפי עצמו,
ובתוספתא הנ"ל חשיב דיוצא מן הגפן לא
הותר מכללו כיון של תרומה ומע"ש וכן
בנשבע עלי', והרי מבואר דגם במושבע מה"ס
כמו תרומה ומע"ש ג"כ נאסר ע"י נזירותו,
ולומר דתרומה ומע"ש דישנן בשאלה שוין
בזה למושבע מפי עצמו אין סברא כלל לכאור',
וברמב"ם פ"ז מה"נ הי"א לא חשיב רק נשבע
לשתות ולא הזכיר תרומה ומע"ש, וגם לד'
תוס' שם דמפרשי פירכת הש"ס מושבע ועומד

מה"ס היינו דלא איצטריך קרא לאסור יין
קדושא ואבדלתא, משום דאינו מה"ת, ג"כ ק'
דל"ל לאוקמי קרא בנשבע שאשתה דהוי
מושבע מפי עצמו דקיל ממושבע מה"ס
ובמ"ש המפרש וכמבואר בשבועות כ"ד ע"א,
כיון דגם במושבע מה"ס כיון של תרומה
ומע"ש ג"כ אסור כמבואר בתוספתא, ועי'
בשאג"א סי' ס' וגם בד' יש לדקדק הרבה מד'
התוספתא ואכמ"ל, ועמ"ש בספרי אפ"י חלק
א' סי' ל"א בזה.

(ג) לדעתי מבואר הדבר ברמב"ם פ"א מה'
נזירות ה"א וה"ג עיי"ש.

העורך

רבי מרדכי זאב שולמן

מכתב א' — לחזו"א

בד"ה ונראה לפרש, כתב: וכל שחפר בו
דין הנזירות דשער וכו' וזה מבואר בדברי
הגמרא¹ — צ"ע לדידן דפסקינן דלא כר"ח
[שם בדף נ"ה] הטעם דאין עולין הוא משום
דילפינן בק"ו מטו"מ לימי חלוטו, וימי ספרו
במה מצינו, ומשמע שם מכל הסוגיא דמחמת
טומאה אינם עולים למנין, וביותר ממאי
דמסיק [נ"ו, ב'] שכן חלוטו טעון תגלחת
ומביא קרבן לפיכך אין עולין — מפורש דגם
הבאת קרבן קחשיב בטעם שלא יעלו לו ימי
צרעתו. ולכאורה קשה למה לא סגי לן בטעם
זה שכן טעון תגלחת, ונ"ל דאחי למעוטי ימי
הסגר של טומאת נתק אף דיש שם תגלחת
מ"מ עולין לו, כיון דאינו מביא קרבן בעת
טהרתו מטומאתו, וברור דלדידן גם בנזיר
ממורט לא יעלו לו ימי צרעתו דילפינן
מטומאה, ויעוין ברש"י ד"ה וקשיא לר"ח. גם

הרמב"ם [הל' נזירות פ"י ה"ט] שפסק בספק
טומאות באיש דאינו מגלח רק תגלחת טהרה
וע"כ דיש קדושת שער, לא הזכיר דימי צרעתו
עולין לו. ובעצם הדין, וכי תלוי מנין הנזירות
בקדושת שער ובמצות תגלחת, אטו נדר בנזיר
ונמרטו שערותיו לא יעלו לו ימי נזירותו וע'
בחי' מאירי דף ס' [בסוף ד"ה האחרון בפרק]
וע"כ דאין מנין נזירות תלוי בקדושת שער.

שם ד"ה ונראה דהיה: והרמב"ם מפרש אף
בנזירות מרובה — צל"ע בתוספתא נזיר פ' ד'
הל' ד' מפורש כשיטת תוספות.

שם: וקשה להרמב"ם וכ' דודאי אין סברא
— אבל המאירי בחידושיו [בביאורו למשנה
דף ל"ט ד"ה וכל שעבר במין השני] דאזיל
בשיטת הרמב"ם הקשה קושיתו [בדף נ"ה ד"ה
ולענין ביאור] ותירץ דבנתגלח שלא כדין אמרו

1. כל ההדגשות במכתבי הרמ"ז שולמן נעשו ע"י המערכת.

נזירותו קודם שיטהר מצרעתו, אע"כ דיכול להקריב ולגלח לנזירותו.

שם בהערות העורך: באמת יקשה עדיין ממ"ש הרמב"ם בפ"ח מהל' טו"צ — לא עליו תלונתו בדברי הרמב"ם סתרי אהדי ויעוין בירושלמי במה"פ ובש"ק שהקשו זאת וגם תירצו באופנים שונים ולא קשה כלל.

שם בהערות העורך, ד"ה ובעמדי: ולומר כיון דלמגלח דחי עשה לל"ת ולא עבד איסורא גם המגלח אינו עובר — יעוין בנזיר נ"ז תוד"ה ורב אדא: "וצ"ע במקיף את האשה אי מחייב כמו בקטן" עכ"ל.

שם, בדברי הכותב בד"ה והוצרך כתב: ולזה יישב הרמב"ם דאין עשה דוחה לתו"ע — קשה טובא הא מתניתין היא נדרים ט"ז ולר"ל דדחי לתו"ע דישנו בשאלה איך יתרץ מתניתין ע"כ.

חיים מרדכי זאב שולמאן

דאינו מונה עד שיעברו ל', מתגלח כדין מונה מיד עכל"ה, וע"כ צריך ליישב באופן זה דאף לפי תירוצי הכותב קשה מטומאת נתק למה אינו סותר ל' יום. ואזדא ראייתו.

בהערות העורך ד"ה לכאורה: צ"ע דנראה פשוט — בכגון זה הקשה בעל הש"ק בפירושו על ירושלמי נזיר פ' ח' הל' ב', אבל דבריו תמוהין דמפורש בדברי הרמב"ם שהבאתי לעיל הל' נזירות פ' י' הל' ט' דיש לו טהרה ויעוין בלח"מ, ואף שרבים השיגו עליו לענ"ד אפשר להביא ראיה כדבריו מנזיר דף ס' מהאי דשאלו תלמידיו את רשב"י ואמר להן זה לגדל וזה להעביר זה לפני זריקת דמים וזה לאחר זריקת דמים, יעוין בירושלמי גירסה אחרת, אבל לכו"ע משמע דאינו עולה לכאן ולכאן משום דאין דיני תגלחותיהם שוות. וקשה תיפוק לן דאינו יכול להקריב קרבנות

רבי אברהם ישעי' קרליץ

תשובת החזו"א — מכתב א' *

שלוכט"ס לידי"נ מהרמ"ז שולמן שליט"א
אחדשה"ט.

מכתבך הגיעני, שמחתני בדברי תורתך, והנני שמח כי מלאתי הפעם חפצך להשתעשע בדברים, אך הנני עתה בביקייטא פה עיר קטנה אלקניק, ואין תח"י ספרים ולא המאסף, נוסף לזה עודני נזהר מעיון עמליי, מפני מצב הבריאות ההולך ורפא בחסדי ד' ית' ובכל זאת העליתי הדברים אשר עלו בידי, שים נא דברי תורה על לבך למען תהי' נותן דברי תורה על לבו ויקוים בך מה שאמרו בו חז"ל, הודיענו מצב הישיבה ואם כבר בא חכם הישיש שליט"א, שלו' תנינא.

הדו"ש מחכה לדבריו
אי"ש

* חלקה הראשון של התשובה נדפס בספר "חזאת ליהודה" (ישיבת חברון — "כנסת ישראל" תשל"ז) אך לתועלת המעיינים ומפני ההוספות שהוספנו מכתה"י ראינו לנכון להדפיס תשובה זו שנית בשלמותה (לראשונה).

חכמים מצורע לטומאת מת, הוא משום שטומאתו חמירא וטעון קרבן וטעון תגלחת, שתגלחת היא ענין סותר נגד נזירות, ואין נפקותא אי הדין דעשה דצרעת דוחה או לא, דמ"מ עשה דתגלחת איכא, והאי טומאה דיש בה עשה דתגלחת בדין הוא שאין נזירות נוהג בה, דאי לא תימא הכי, הרי שימי נזירותו שלמו קודם שנטהר למה אין עולין, שהרי א"ת יעלו, תהיינה שערותיו ראויות לתגלחת, (א"ת שאינו מגלח משום מצות פריעה, אשה מאכ"ל, לא עינתי בדברים אלו). ועוד איך יתכן דהא דאין שערותיו ראוי לתגלחת תהי' סבה להא דאין עולין, בעת שהמלמד הוא נזיר בקבר ששערותיו ראוי לתגלחת, וטומאתו גורמת, ושערותיו אין ראוי לתגלחת הוא ענין אחר ולא שייך לנזיר בקבר, ולא שייך לצרף שני ענינים נפרדים וללמוד מנזיר בקבר, אלא ודאי אין שערותיו ראוי לתגלחת הוא חזוק הטומאה של מצורע, ואנן ילפינן טומאת צרעת מטומאת מת ואף אם שלמו ימי נזירותו קודם מ"מ יש בזה חומרא דטומאת צרעת, ועוד אם שערותיו ראוי לתגלחת וליכא ק"ו מנזיר בקבר, במה מצינו מיהא איכא למילף.

ד. אך א"צ לכל הדברים, דמש"כ להגיה בירוש' אינו אמת, והאמת דר' יוחנן אוסר, ומש"כ דהרמב"ם פסק כמ"ד דאפי' נזיר שנצטרע פליגי, מ"ד זה ליתא בירו' כלל, אלא אחד מספקא ל' ואחד פשיטא ל' דנזיר שנצטרע כו"ע מודו דשערותיו אסור, וא"כ היה לו להר"ם לפסוק כמאן דפשיטא ל' דאין ספק מוציא מודאי, ואפי' אי פסק כמאן דמספקא ל', א"כ הוי ספיקא דלא אפשטא ולחומרא, דהא הר"מ עצמו פסק בספק מצורע דשערותיו אסור מספיקא, אלמא ספיקא לחומרא, אבל הר"מ מפרש הא דירו' בספק מצורע כמו שפי'

א. מש"כ¹ דהא דאמר ביבמות ה', א', שכן ישנו בשאלה היינו לר"ל. הנה דרך זו לדחות סוגיות ולומר דאזלי אליב' דפלוני הפריזו בה, שדבר זה לא יתכן אלא באופן שהוא פשוט ומוכרח לחכם ומבין ובכגון זה אמרו דברי תורה עניים (במקום זה) [במקומם] ועשירים במקום אחר, ובודאי אי אפשר לעמוד על סוגיא אחת בלתי ידיעת כל הש"ס, וסמכו על זה מוסרי התורה שיזכו לסוף הדברים החכמים שבכל דור אחרי בקיאותם בכל היקף ההלכה מן ההלכות בכל מקצעותיה המסתעפים, אבל לומר סוגיא זו אליבא דפלוני באופן שאינו מוכרח כלל וכש"כ באופן מוזר, זה לא יתכן מצד מוסרי התורה וכבר הזהירו אל תאמר דבר שסופו להשמע, ואיך יתכן שיאמרו דבר סתם ואינו אלא לר"ל דלא אליבא דהלכתא בדבר שלא הוזכר כלל בתלמוד שלנו מחלוקתן, ויסמכו שנבין שהוא דלא כהלכתא אליבא דר"ל בירושלמי, דברים כאלה פורצים עיקר ידיעת התורה, ולא די בסוגיא דיבמות אלא גם בנזיר נ"ח ב' במסרם לנו עיקרי הדברים אמרו דכהן מנזיר לא יליף משום שישנו בשאלה ובעלמא לא ילפינן כו' וכחדו תחת לשונם דלר' יוחנן לא ילפינן אף לדחות עשה ול"ת שישנה בשאלה ובנזיר ליכא עשה כלל².

ב. מי הכריח להרמב"ם דלר' יוחנן ליכא עשה דגדל פרע, נהי דאין השיער קדוש, מ"מ כי היכי דאיכא לאו, איכא עשה, והעשה הוא בעצם שלא להעביר השיער, ואפי' אם העשה כוללת סם דליכא בלאו, מ"מ שפיר י"ל דהאיסור על ההעברה ככל לאו הבא מכלל עשה ולא נצטרך לדחות הסוגיות.

ג. מש"כ דאי לאו ראשו הו"א דעולה דהרי שערותיו ראוי לתגלחת, נראה דעיקר מה שהשוו

1. מכאן ועד ס"ק ה', קאי על דברי הכותב במאסף.

2. עיין בתחילת מכתב ב', שהשיג בזה גם על מה שכתב הכ"מ ליישב השגת הראב"ד דבגמ' חד מתרי נקט.

שיער של נזיר, נהי דמה שרבה אחר שנצטרע
הן שיער היתר, אבל אותן שרבו בקדושה
איסורן להיכן הלך, ואיה הוזכר בתורה
דאיסורו תלוי בתגלחתו, הלא קדוש יהי' גדל
פרע ^{הוא} כתיב. ולפיכך נראה דלולא מצינו דין
שלוח תחת הדוד לא הוי מוקמינן לי' לאסור
שערו, אלא השתא דהצריכה תורה שילוח תחת
הדוד ראו חז"ל דהאי קדוש יהי' לאסור בהנאה
אף בגלח במדינה חוץ לירושלים, אבל כל זה
היכי דאיכא מצות גלוח וכן אתרבי גלוח נזיר
טמא מקדוש יהי', ולא דרשינן קדוש יהי' אותו
שעומד לגדל פרע אלא פרוצו קדוש כל' רש"י
תענית י"א. (ואפי" 4 למ"ד שם נקרא קדוש
מודה דדרשינן לאסור שערו אלא סבר שאין
מקרא יוצא מידי פשוטו), ועוד דעד גלוח יש
בו עשה דגדל פרע אף שאין סופן לבוא לידי
פרע, מ"מ הגידול ההולך לפרע הוא, ואין
להאריך בדקדוק הדרשות כ"כ מפני שאנו
רחוקין מהן.

אבל גלחוהו לסטים ^{הוא} שלא בזמן גלוח לא
אתרבי כלל, והאי גלחוהו לסטים דספרי היינו
במדינה, וכל דעביד איסורא תלוהו חז"ל
בלסטים, שהרי אסור לגלח במדינה דבעינן
פתח אהל מועד היינו בירושלים, ועוד דמבטל
מצות שלוח שיער, והרי עיקר דברי ספרי ל"ל
קרא דקדוש יהיה תיפוק לי' דבעי שילוח,
ומשני בגלחוהו לסטים דליכא מצות שילוח,
והיינו כחכמים וכסתמא דמתני' מ"ה, ב',
ולפיכך לא כתב הר"מ דין איסור שיער רק
בנזיר טמא וטהור⁵, וכזה ניחא דברי רש"י ז"ל
ע"ז ע"ד, א', דפי' איסור שיער נזיר מקרא
דשלוח, דזהו עיקרו, אלא דמרכינן אף בגלח
שלא כמצותו שאין טעון שלוח. והיינו נמי
טעמא דנזיר שנצטרע שערו מותר, שאין זה

הפ"מ ודלא כק"ע. תדע דהר"מ כתב דין
השיער בספק מצורע, ואי לא היה נזכר ד"ז
בגמ' לא הי' הר"מ נזקק לדון על שערו שאין
זה דרכו של רבנו, אלא ודאי שהעתיק דברי
הירושלמי ופסק כר' יוחנן דשערו אסור אף
בספק מצורע שנזר.

ה. גם לשון הר"מ לא יתכן דתלה משום שאין
עולין לו. הרי לר"ח נזיר נ"ה, ב', עולין לו,
ומ"מ ליתא לעשה, שהרי זהו טעמו דר"ח
דנזירות מרובה מונה מיד ואין תגלחת סותר ל'
יום, משום שאין כאן קדושת שיער, ומה שאין
עולה, אין זה טעם, שהרי נזיר טמא אינו עולה
ואיכא עשה.

וגם משמע בר"מ פ"ז ה"ט דהא דאין ימי
חלוטו וספירו עולין, הוא הללמ"מ, וק"ו מנזיר
בקבר אסמכתא, וכן מסתבר, דבלא הלכה י"ל
דין מיוחד בטומאת מת ולא שם טומאה
הגורם, וכמו תגלחת ויין שגזירת מלך הן.

ו. ועוד קשה נזיר טמא למה שערו אסור, הרי
לא קרינן בי' קדוש יהי' גדל פרע, כיון שאינו
עומד לגדל פרע ולגלח. איברא באמת טעמא
בעי למה נזיר שנצטרע שערו מותר, ונטמא
במת שערו אסור³. והנה עיקר הדין דנזיר
שגלחוהו לסטים דאיתא בספרי, לא הוזכר
בגמ' ולא ברמב"ם, ובסוף תמורה הזכירו נזיר
טמא ונזיר טהור, אף שאין זה דקדוק, מ"מ
הדבר סתום. עוד יש לעי' אחרי דילפי'
קידושין נ"ז, ב', מקדוש יהי' דשערו אסור,
א"כ הדין נותן דאסור גם במחובר, ואת"ל דלא
נאסר מחובר עד שיתלש, מ"מ האי שיער
שהוקדש כבר איך יותר כשנצטרע. הגע עצמך
אילו נמרטו קודם שנצטרע ואח"כ נצטרע,
השער אסור, כי הי' במחובר מאי הוי הלא הן

3. עיין הערה א' מהערות העורך.

4. עיי"ש קושית המצפה איתן, ועיין רש"י קידושין נ"ז, ב', ד"ה אמר קרא, ובר"ש ערלה פ"ג, מ"ג, ד"ה ושער.

5. עיין בהערות העורך מה שהקשה בשם התירוט.

אם השליכן תחת דוד האשם יצא, הנה רבנו העתיק ברייתא דסוגיין מ"ה ב' ותימא דכיון דפסק רבנו כר' יהודה דאין מצוה לשלח הדור מאי יצא איכא, וברייתא ע"כ כר"מ ומרבה מזבח אף נזיר טמא, והא דקתני לשון יצא משום טהור ששלח תחת חטאת, אבל בטמא מצותה לכתחילה בכך, אבל לר' יהודה דא"צ שלוח לא שייך יצא, והאי יצא דברייתא ע"כ קיים מצות שלוח שיער קאמר דבענין הנזירות אף אם האביד השיער יצא בקרבנו, ואין מפרשי הר"מ ח"י.

פ. ר"מ פ"י ה"ט: שאין ארבע תגלחות אלו לעכב, עיין ל"מ שצדד דאין תגלחת מעכבא במצורע, ואי אפשר לומר כן, דע"כ ט"ס בר"מ פ"א מהל' טו"צ כמש"כ הכ"מ שם, ואמרו יומא ס"ב, ב', השתא דרבי רחמנא צפור כו' לשאר הויתו של מצורע, ומשנה שלמה נזיר מ"ד, ב', מצורע טהרתו תלוי' בתגלחתו, וכן מבואר בר"מ פ"א מטו"צ ה"ג הניח ב' שערות בתגלחת ראשונה וגלחן בשני' לא עלתה לו אלא ראשונה, ואם איתא דאין תגלחת מעכבא, ע"כ כבר עברו ימי ספירו וטובל והוא טהור, ולענין מצות גלוח ודאי לא תיקן במה שמגלח אחר ימי ספירו, ולא קיים הראשונה אלא השני', אלא ודאי שאין ימי ספירו עולין לו ויספור מעתה (מש"כ הר"מ וגלחן בשני', היינו כל הראש עם אותן ב' שערות, דאל"כ איבעיא הוא בנזיר מ"ב, א', ועי' ר"מ פ"א מה' נזירות ה"ז ובכ"מ שם ועי' נזיר ל"ט, ב', וקים להו לרבנן כל ז' יומי כו' וצ"ע), ומש"כ הל"מ מסוגיא דנזיר נ"ז, ב', אין ראייה, דשפיר איכא למימר דבגדול אין לו תקנה, ודברי הר"מ אפשר דס"ל דהא דמטמאין לי' מספק, אינו אלא מדרבנן כדין כל הספיקות לדעת הר"מ וכמש"כ בהגהות מל"מ פ"ב מטו"צ ה"ט, וכן משנוקק לטומאה פ"ו ה"ו אינו אלא ספיקא ומדרבנן, ולא הגענו לדברי הר"מ הללו כבירור.

תגלחת נזיר, והא דכתבו תו' נזיר מ"ה, ב', דלא אתפרש מנ"ל דנקבר, אין כונתם דלמא מותר בהנאה, אלא לשון מפני שהוא נקבר קשיא להו דמשמע דראוי היה להטעינו שלוח אלא מפני שהוא נקבר, וקשיא להו מה זה טעם ומנ"ל שהוא נקבר. תדע שהתו' הביאו במתני' ל' הגמרא והקשו מנ"ל, ובמתני' לא הוזכר שנקבר אלא שאינו משלח תחת הדוד, ומי דחקם להביא גמ' שאין לו ענין למתני' ולמרמא עלי', אלא ע"כ שפירשו "מפני" הוא נתינת טעם שאין משתלח, וקשיא להו מנ"ל.

ז. נזיר ל"ט ב' תלש מירט כו' ת"ל קדוש כו'. התו' פ"י דהני כולוהו לאו כעין תער נינהו, ורבי להו לעשה, ותלש מירט דאידך ברייתא היינו כעין תער, ודחק להו לפרש כן, משום דהאי תנא מפיק לי' מקדוש יהי', ואידך מפיק לי' מלא יעבור, ולא ניחא להו למימר דפליגי, ועוד אי האי תנא ללאו מרבי לי', ל"ל לגמ' למימר דר"י סבר דהאי עשה הוא לתער, לימא דר"י סבר דנהי עשה איכא לאו ליכא. ועוד מנ"ל לתנא מקדוש יהי' לרבוויי ללאו, דלמא עשה גרידא איכא. ולפיכך פירשו דאה"נ דר' יאשי' לעשה קאמר, וכדי שלא יחלוק על אידך תנא דמרבה ללאו, פ"י דהכא בשלא מרט כעין תער איירי, ומיהו מדברי הר"מ פ"ה הי"א לא נראה כן, אלא היכי דלא הוי כעין תער ליכא עשה, והכא בלאו פליגי, דכל שיש בעשה יש בלאו, וס"ל לר' יאשי' כי היכי דעשה סתמא כתיב וכולל כל אופנים ה"נ לאו, ותער דכתב רחמנא כעין תער, ור"י סבר אדרבה אין עשה אלא על מה דאיתא בלאו דהיינו תער, ומיהו הר"מ כתב דבסם עובר בעשה ולא בלאו, ולא נתבאר מקורו כמש"כ ל"מ והר"מ מפרש דכל שלא הניח כדי לכוף ראשו לעיקרו מקרי כעין תער (אחרי כתבי ראיתי שכבר כתוב מזה בל"מ).

ח. ר"מ ה' נזירות פ"ו הי"ד: והמגלח במקדש

לתגלחת אין עולה מספק מצורע לדעת הר"מ, אין זו תשובה, דכיון דצרעת ודאית דוחה נזירות, שפיר איכא כאן טעם דאין שערורי ראוי לתגלחת במה דהוא כן במציאות הדין, אף שאין אנו עושין כן בפועל, מפני העדר הידיעה, לא יחודש מפני זה הדין שיהיו ימי צרעתו עולין.

גם מש"כ ממצורע ונזיר ממורט, אין הכרע, שעיקר הדין נקבע בנזיר בעל שיער, ואדם נברא בשיער בשביל מצות תגלחת שבתורה, ואילו לא הי' אדם בעל שיער לא יתכן דין נזיר, ומיהו השתא דאיתיהיב אורייתא, נטפל דין ממורט לדין נזיר ומעביר תער על ראשו או אין לו תקנה, ולפיכך דין ממורט לענין ימי צרעתו אין עולין לו, כדין בעל שיער, ולעולם דיני הטפל כדין העיקר, ויש הרבה כיו"ב.

ומה שכתבת להוכיח מטומאת נתקין דעולין אף שאין שערורי ראוי לתגלחת, אם כי ודאי כן הוא, דבגמ' תרתי קאמר ולא סגי בחד טעמא, דאין שערורי ראוי לתגלחת, שהרי נזיר בקבר שערורי ראוי לתגלחת, מ"מ מנתקין לא קשיא, דאין גלוח נתק רוב ראשו, אלא סביבות הנתק, ולסתור אינו סותר אלא ברוב ראשו.

ומהאי⁹ טעמא יש לדון על מה שהקשו על הר"מ למה הנזיר מגלח לנתקו, הא ימי הסגר עולין, ולכאורה אין עשה דנזיר אלא ברוב ראשו לדעת הר"מ בפ"ה הי"ב, דבהי"א דקדק דאפי' בשערה אחת חייב, ובהי"ב כתב העביר על ראשו כו', ועוד דבנתק מגלח בכל דבר ואפי' במספרים לקצר השיער סביבות הנגע, ובזה אין עשה לדעת הר"מ ולא לאו

י. ולכל הפירושים הא דשאלו לרשב"י נזיר טהור ומצורע שיגלח תגלחת אחת, לא מש"ל אלא בנצטרע אחר מלאת, דאי נצטרע קודם מלאת והוחלט קודם מלאת, לא יגמרו ימי נזירותו עד אחר שיטהר מחלוטו ומספורו, למאי דקיי"ל שאין חלוטו וספורו עולין לו, ואי תגלחת מצורע לא מעכבא ואיירי שהוטהר וספר ומנה, א"כ לא מש"ל תו תגלחת צרעת, אלא ע"כ בהוחלט ביום מלאת איירי.

יא. ולענין צרעת ודאי אי הוי אמרינן דאין תגלחת צרעת דוחה נזיר, מה תקנה יש לו⁶, נראה דאין לו תקנה דתגלחת מעכבא, וכיון שהוא בצרעתו לא נשלמו ימי נזירותו לעולם, ומיהו אי הוי עולין לו שפיר יש לו תקנה להביא קרבנות נזיר תוך ימי צרעתו, כדאמר במגלח ד' תגלחות דמביא קרבנות נזיר ומתנה שיהיו נדבה אף שיש ספק שהוא תוך ימי צרעתו, וכן בהא דשאלו מרשב"י מוכח שמקריב קרבנות נזיר קודם תגלחת צרעת, והלא ר"ש הוא דאמר מו"ק ט"ז, א', הראוי לביאה ראוי להקרבה, וע"כ צ"ל כפי' תו' חגיגה ד', ב', דלא ממעטינן אלא קרבנות מצורע, ולדעת הר"מ ספ"ב מה' ב"מ קשה, ואפשר דמודה הר"מ דהקרבת כשר דיעבד, ומש"כ שם במנודה נרצה, ר"ל נרצה לו לכפר דקעביר מצוה, אבל הני דאין משלחין הקרבן כשר ואין מצותן רצוי, וצ"ע, ומיהו אף אי אין מצורע משלח קרבנותיו ואי אפשר לו לגלח לנזרו, משום שאי אפשר לו להביא קרבן, לא מקרי בשביל זה אין שערורי ראוי לתגלחת שעומד לתגלחת רק ננעלה פתח אהל מועד בפניו⁷, ול"ק קושית המקשה.

יב. מה⁸ שכתבת להוכיח דאף בשערורי ראוי

6. עיין בדברי הכותב במאסף בד"ה ובזה יש ליישב וכו' אבל בלא הקרא וכו' ובהערת העורך לכאורה צ"ע וכו'.

7. קאי אדברי העורך שם: ונמצא לפ"ז וכו'.

8. מכאן קאי על דברי הרמ"ז שולמן [באות י"ב קאי על שתי הערותיו הראשונות].

9. עיין הערת העורך ד"ה ומ"ש עוד.

יג. והא דכתבת בשם המאירי, נראה להכריח הדברים מהא דנזיר טמא מונה מיד כשנטהר ואינו ממתין ל' יום מחמת גילוחו. וכ"ת הא בלא"ה מתחיל נזירותו מחדש ומאי נ"מ בגילוחו, ז"א דהא דתגלחת סותר, אין פירושו דימים הראשונים נופלים, אלא אדרבה הראשונים קיימים, אלא ל' יום אחר גילוח הן ימים שאין עולין לו למנין, ולפיכך נזר ק' יום ועברו כ' וגלח, ממתין ל' ומונה פ', ואילו בטומאה כה"ג מונה ק' והכא מונה ק"י, וא"כ בכל טומאה תסתר גם התגלחת וימתין ל' יום ואח"כ ימנה, אלא ודאי כמש"כ המאירי דתגלחת הצריכה לדין נזירות אינה סותרת. וה"נ תגלחת המצורע הצריכה לו לקיום נדרו שלא לאחר נזירות דטהרה אינה סותרת (ובגילוח נתק לא שייכא סברא זו אלא שאינה ברוב ראשו ובתער).

יד. ובעיקר דברי הר"מ שכתב שעשה כבר בטלה כו' ¹⁰ נראה שגירסתו בגמ' שכן "אינו עולה" ר"ל שזמן הצרעת אינו עולה למנין, והלכך י"ל שאין הטעם משום דעשה דוחה ל"ת אלא טעם התורה דאין כאן ל"ת כלל, כי היכי דאמרינן בעשה, ומיהו כל זה מראשו שמעינן, וגלתה תורה דאין כאן עשה, וה"נ אי אין עשה דוחה ל"ת בעלמא הוי ילפינן מראשו שאין כאן ל"ת, אבל השתא דקים לן בעלמא דעדל"ת אמרינן דל"ת איכא אבל עשה ליכא, דהא אין עשה דוחה את ל"ת ועשה בעלמא, אלא טעם התורה דליתא לעשה כלל, ומיהו אי לאו דמצינו דאין עולה ע"כ הוי אמינא דעשה דוחה ל"ת ועשה, ולפי' זה מיושב קו' תו' דנילף מביניא מכהן ונזיר, דהא מנזיר לא שייך כלל למילף, ועל תירוצ' תו' קשה דהו"ל למימר טעם גדול השלוי, דזה מספיק דלא נילף מביניא ולא נילף מחד, וצ"ל דזה פרכא כל דהו ולא פרכינן לה רק על מה הצד.

וכמש"כ סק"ז, וא"כ ממ"נ אי ילפינן מקרא והתגלח דאפי' נזיר מגלח בתער אף שאפשר לקיים שניהם, ע"כ חידוש הוא ולא ילפינן מיני', ואי באמת נזיר מגלח במספרים, א"כ אין כאן שום דחי', וקרא איצטריך לרבות נזיר, כיון דאין גלוח נתק מעכב דיעבד הו"א דנזיר כדיעבד דמי, ואע"ג דליכא לאו ועשה, מ"מ איסורא איכא, משום לך לך אמרינן נזירא, והתורה הזהירה לעשות סיג, להכי איצטריך קרא. א"נ אסמכוהו אקרא, אבל אין זה דרשא גמורה, וקרא דרשינן ל' לשאר מילי שם בת"כ (שו"ר בש"ק, ונראה דקרא דאין בשערו רק כדי לכופ, והלכך מגלח ולזה איצטריך קרא).

ומה שתמה הל"מ על הר"מ שפסק דאינו סותר בהשאיר כדי לכופ, שדוחק לומר דר"ח מ', א', פליג על פשיטותא דגמ' ל"ט, א', הנה פשט דברי ר"ח ודאי משמע דאסתירה קאי, וברייתא שהביאו שם לא הוזכר כלל לוקה, וצ"ל לפי' תו' דהא דקאמר כל שהו, היינו חייב בכל שהו, והא דאמר אינו סותר, הוא מלתא באפי נפשי' ודחוק מאד, אבל אי נפרש דהגמ' הביא דברי ר"ח דהוא פליג, וסבר דאע"ג ד"מלתחת" רבי', מ"מ לא הקפידה תורה באיזו שיעור מקיים מצות גלוח, דהא דאמר נזירותו הא שקלי' אין זה סברא פשוטה, אלא הני אמוראי סברי הכי וכל שנשאר כדי לכופ מקיים בהם מצות גלוח ואינו סותר, ובעיא קמייתא היא שטת אמוראי אחריני, ותניא כותי' דר"ח דבעינן רוב ראשו ובתער, והכא ליכא לאוקמא אחר מלאת, דהא האי תנא עיקר דין סתירה אתא לאשמועינן שאינו אלא ברוב ראשו ובתער, ואי אתא לאשמועינן דין אחר מלאת, אין כאן מקום להזכיר דין רוב ראשו, וכיון דלדעת הר"מ במספרים אינו סותר, שפיר י"ל דאינו עובר בעשה אפי' גלח רוב ראשו.

10. עיין בהגהת המל"מ על החינוך מצוה ל' מש"כ שם: וראיתי להרמב"ם, עד גירסתו.

וענין הגה' בגמ' אף דלכאורה הוא רחוק במקום דלא מצינו שינוי גירסאות, מכל מקום מצינו הרבה כיוצא בו, כי רוב הצרות והגירושים גרמו שלא נמצא בעיר או במדינה רק ספר אחד וזה נטשטש בדרכו ותורה שבעל פה נשתמרה על פי השגחתו יתברך, והרבה פעמים הוגה על פי חכמים ונפלה

מחלוקת בהגה', וגם זה בהשגחתו יתברך בעונש שכחת התורה ובהמתקת הדין שיהיה אלו ואלו דברי אלוקים חיים, ונתגלה טפחים מהתורה ע"פ גרסאות חלוקות ... ..¹¹ ועיין חגיגה ג', ב', שמא יאמר אדם היאך אני לומד תורה מעתה כו', וזה קאי גם על הראשונים וגם על הגרסאות¹².

רבי מרדכי זאב שולמן

מכתב ב' — לחזו"א

בעייה לכבוד אדמו"ר שליט"א.

מכתבו קבלתי אבל נתאחר וגם הייתי בירושלים, הרבה הרבה נהניתי ושמחתי מדברי תורתו החביבים לי עד מאד ותמיד אני משתוקק לשננס, בקשתי גם על להבא שימשיך חסדו אתי, כי בענין זה כרוך תועלת גדול עבורי בכל ענפי הרוחניות.

אין תח"י הספרים הנחוצים הרמב"ם והמאירי, יקשה לי לקבץ כל הספרים ביחד. בהרבה דברים כתבתי מה שאפשר לומר ולא מה שמוכרח. אני מלא תקווה שיש לי על כל פרט וקוץ, אני שולח תמונת הישיבה מבעת היותה בסלבודקה שהבטחתי לפני שנתים לב"ב של גיסו הנכבד לשלחה, אף שעברו כבר ששה רגלים.

ירום קרנו והודו בכל תפוצות ישראל מאת תלמידו

חיים מרדכי זאב שולמן

א. ע"י מש"כ באות א' — באמת יש להמתיק את הדין החמור שהוציא להלכה ולמעשה, הלא עלינו ללמוד את דרך הלימוד מספרי האחרונים, ויש למצא גם אצלם בדומה לזה ולמה לנו לחפש במרחקים, גם על דברי הרמב"ם (הל' נזירות ז', ט"ו) במה שאנו עוסקים תירץ הכ"מ דחד מתרי טעמי נקט, וכמובן תמוה הוא, על מה ולמה העלימו טעם

הרמב"ם, ואם כנים דברי הרב הכותב (אין דעתי נוטה לזה) אפשר לבאר ולהטעים את דברי הכ"מ דלפיכך לא קתני הטעם השני משום דאינו אלא לר"י ולא לר"ל. אבל מה שהסביר הרה"כ משום דלא נילף לענין אחר דעשה דחי לתו"ע דישנו בשאלה, תמוה ממה שהקשיתי בפעם הראשון איך נתרץ אליבא דר"ל.

11. א"ה, כאן נחסרו מספר שורות.

12. א"ה, בכל עניני מו"מ זה, עיין מה שהסיק רבנו אח"כ למסקנא בספרו חזו"א נשים, סימנים ק"מ, קמ"א.

ב. מש"כ באות ב' — קשה לומר דתרתו העברות יש וכמדומני שכסברתו מפורש במאירי.

ג. ע"ל מש"כ באות ג' — בעצם הדבר ודאי דמדמינן טומאת מצורע לטומאת מת, אבל הקושי מאם שלמו ימי נזירותו קודם למה אין עולים — מנ"ל דאין עולין? דהא בכל הסוגי לא מיירי בכהאי גונא וגם הרמב"ם, ובלא"ה דשערו עומד לתגלחת מצורע ואף שנזירות קודמת, שערו עומד לגלוח מצורע ולא לגלוח נזירות, וגם זה תלוי בשאלה אם מצורע יכול להקריב קרבנות נזירותו ואם אינו יכול יגלח קודם לצרעתו, וא"כ שערו עומד לתגלחת צרעת, ולא דמי האי למה שתירץ באות י"א את קושית המקשה.

ולכאורה יש סתירה גדולה לדבריו מהא דילפינן טומאה מטומאה ולא משום גלוח וגם במתניתין קחשיב מצורע בין שאר טומאות, אבל כל נגדיש את הסאה דגם לר"ח קשה ממתניתין, וגם משמע מדברי רש"י שם בסוף הסוגי דמעצם הלימוד דילפינן מטומאה אין הכרח דגם במצורע משום טומאה הוא, אף דדברי רש"י תמוהין דהיה להם להקשות בפשיטות, ל"ל עצם הלימוד כמו שביאר שם הרא"ש בפירושו על קושית הגמ'. ועלה בדעתי לומר דלר"ח ודאי אם נגמרו ימי נזירותו קודם גלוח צרעתו יגלח לנזירותו, אם לא נימא כסברות הקודמות, ואם גלוח צרעתו הוא אחר ימי מלאת, לא ימתין ל' יום לפי מחלוקת ר"א ורבנן¹, וחכם א' העירני מקושית הגמ' על ר"ח ותיסגי ליה בג' שנים ובל' יום, והתם מיירי ביום מלאת, ואפשר לומר דביום מלאת סותר ל' לפי חד שיטת התוספות, ולהמתין עד אחר מלאת, ולא יהא צריך להמתין ל', אפשר לומר משום אכילת קדשים, ואפשר דלאו דוקא.

מש"כ שם בסוף אות ג', דאף דליכא ק"ו מנזיר בקבר מ"מ במה מצינו מיהא איכא למילף — תמוה בעיני מכמה צדדים, הא מפורש בברייתא שם דלא ילפינן במה מצינו דאיכא למיפרך לא אם אמרת בימי טומאתו שכן מבטל בהן את הקודמין וגם נילף לימי הסגר וזב, ובברייתא לא דחי משום הלל"מ. ואם כונתו דאחרי הק"ו אין לפרוך פרכה זו דמצורע שגלוח צרעתו קודם לגלוח נזירותו יוכיח, א"כ נילף גם בזב וימי הסגר מטומאת מת. ואם נימא דנפרוך מקרבן דישנו בין במצורע בין בטומאת מת, א"כ נפרוך גם מגלוח דישנו בין בטו"מ בין במצורע, ושם מה ימי טומאה מגלוח ומביא קרבן אף ימי חלוטו וכ', ואולי נימא דנזיר בקבר יוכיח שאינו מגלח, א"כ גם לענין זב והסגר יוכיח דהא אינו מביא קרבן, ובאמת אם ברייתא זו גם אליבא דר"א קאי קשה דנטמא בו ביום יוכיח דאינו סותר את הקודמין ואינם עולין לו ימי טומאתו, ולא צריך לק"ו וגם נילף לזב וימי הסגר, וגם למה לא ילפינן במה מצינו מנזיר בקבר לענין זב וימי הסגר, עכ"פ א"א ללמוד במה מצינו.

ד. מש"כ באות ד' — מחלוקת היא כמו שכתבו בין הקה"ע ובין הפ"מ שם בירושלמי ויש לשניהם פרכות שונות, גם להפ"מ הלשון במצורע שנזיר לא משמע בספק וגם נזיר שנצטרע, וגם אין סברא להתיר בנזיר שנצטרע בספק איך מפקיע הספק את האיסור ודאי, וביותר להרמב"ם דהטומאה היא מדרבנן מחמת ספק. ולפירוש הקה"ע צריך לשבש או את דברי הרמב"ם כמו שכתב דשער נזיר שנצטרע אסור פסק כר"י והקשה שם בש"ק דלמ"ל האי טעמא תיפוק ל' משום דספק נזיר טהור. ואפשר לתרץ דאם מחמת ספק נזיר טהור בד' תגלחות אילו הא יש שם רוב היתר ודאי, ואם משום מצורע אין כאן רוב

1. עיין במכתבו הבא לחזו"א אות ג', דביאר שם תירוצו בהרחבה.

חוץ למדינה דבעינן פתח אהל מועד, וקשה דא"כ בגלח במדינה בנזיר טמא דלא עבר על שום איסור יהא אסור בהנאה כנזיר טמא בירושלים ובנזיר טהור במדינה יהא מותר, ולפי הרמב"ם גריס בסתמא דמתניתין כמו שביארו דגם במדינה בעי שלוח בדברי חכמים.

ז. קושיתו מאות ח' — כבר עמד בזה הרדב"ז, וכמדומני שכן נדפס בהלכות נזיר. ויש להמליץ דסמך על הסוגי' דקאי אליבא דהלכתא, ואולי אין משלח תחת הדוד בטמא מדרבנן מפני שנקבר ובטמא שגלח במדינה מדאו' ולא משמע כן בסוגיין.

ח. מש"כ באות י' בהא דשאלו לרשב"י — ברשב"י לא פירש כן, וגם הפ"מ בירושלמי סוף פרק שני. ולפי דברי הרה"כ אתי שפיר וכלא"ה אתי שפיר, (ראיתי לאחד מן האחרונים שפרש כן) דכיון דמגלח לשתיהן שערו ראוי לתגלחת נזירות ואין כאן ק"ו מגזר בקבר. ולשיטת רשב"י והפ"מ מוכרח דיכול להקריב קרבנות נזירות בעודו מצורע.

ט. מש"כ בי"א — לדידיה אין ראיה מד' תגלחות דטהור הוא מדאורייתא כדבריו באות ט', ומהא דשאלו לרשב"י כבר כתבתי דיש לדחות דמיירי אחר הקרבת קרבנות.

י. ע"י"ב, שדחה ראייתי — לא זכיתי להבין, ראייתי היא פשוטה דודאי דגלוח נזיר רק בשער קדוש ממש במציאות, ומכיון שיוצא בתגלחת זו ע"כ השער קדוש ודאי, ואם השער קדוש, עולין לו לפי דבריו דהא הטעם דאין עולין הוא דחסר קדושת שער.

מש"כ שם בנזיר ממורט — עיקר כונתי דצריכין למילף משם דאין קדושת נזיר וקדושת שער תלויים זב"ז.

ומש"כ בנתק — סמכתי על דברי התפא"י נזיר פ' י', מ' ה', שהביא המאסף דרוב ראשו

היתר, ויותר טוב לשבש את הרמב"ם מהירושלמי, ואני בעצמי רחוק בכלל מענינים אלו לשבש ולהגיה.

ה. מש"כ באות ה': גם לשון הרמב"ם לא יתכן דתלה משום שאין עולין לו, הרי לר"ח וכו' — ומה בכך הא גם לר"ל ליתא להאי טעמא, ואי משום סתירה שלר"ח תסתור התגלחת, הא איתותב ר"ח, וביותר קשה לפי מש"כ באות י"ד דגרסת הר"מ בגמ' היתה משום שאין עולין לו, קשה לר"ח דהא לדידיה עולין וא"כ תדחי עשה לתו"ע, ומנזיר טמא לא קשה דתגלחתו היא תגלחת נזירות וגם שערו קדוש.

שם, ד"ה וגם משמע דהלל"מ דימי חלוטו אין עולין לו — גם רשב"י פירש כן במתניתין נ"ד, ב', ד"ה באמת אמרו, והמקור הוא שם בירושלמי ל"ז, א', דכל באמת אמרו הלמ"מ אבל לענ"ד ההלכה היתה רק דזב וימי הסגור עולין, ולא דימי חלוטו אין עולין, וילפינן בק"ו שאין עולין וכן משמע לשון המשנה ופרש"י, וגם יש להכריח מדר"ח וכי פליג על הלל"מ אלא דהלכה רק על זב דעולין.

ו. מש"כ באות ו' — עיקר החילוק מגזיר טמא לנזיר שנצטרע, לענ"ד פשוט הוא, דזה מגלח לנזירותו דאין שום מצוה לגלח אם נטמא כמת רק בנזיר, וא"כ הגלוח הוא דין נזירות ולפיכך שערו אסור, ובנזיר שנצטרע בלאו נזירותו צריך לגלח, וגם מבואר החילוק בנזיר י"ח, א', לא תגלחת נזירות קתני דאילו נזירות בקבר וכו' כמבואר ברשב"י ובתוס'.

ומש"כ בדברי הספרי, וז"ל: והרי עיקר דברי הספרי וכו' והיינו כחכמים סתמא דמתניתין וכו' — חידוש גדול הוא לבאר האי דגלחוהו לסטים בגלח במדינה, ויש להעיר (לא עינתי בספרי) כפי שלמדתי מדבריו דילפינן מקודם אטומאה דלא עבר על שום מצוה, ואח"כ על גלחוהו לסטים כלומר גלח

דאמאי לא קתני חומר בתגלחת מבטומאה לענין סתירה והתם להיפוך קתני. וי"ל, וכפי השקוע בזכרוני, שמעתי דמהפכין הגרסה מכ' לפ', וגם הסברא מסכמת לזה, דהא לא ילפינן מקרא דסותר רק מן הסברא דבעי גדול שער וזה לקולא אם מנה יותר מל' יום קודם שגלח מ"מ ל' יום מקרי גדול שער, אבל בכל אופן אינו צריך להמתין יותר מהימים שקודם גלוחו מכפי שהיה הגדול פרע קודם. יב. כבר הקשיתי לעיל מהא דמפורש דלא כר' חסדא.

מגלח, וגם א"א לומר דמקצר במספרים, יעי' בשיירי קרבן ירושלמי נזיר כ"ט, דא"א לאוקמי בכהאי גוונא, וא"כ אפשר לפרש כדברי.

יא. מש"כ באות י"ג להכריח בדברי המאירי — אין זה דמיון אף לפי סברתו דהתם היא תגלחת נזירות בנזיר טמא, ואיך תסתור, עוי"ל דמחמת טומאה כבר נסתרה נזירותו ואין כאן נזירות כלל של טהרה ולא שייך סתירה, רק אם גלח בעת נזירותו ובכל תגלחת נשארו עליו ימי נזירותו ושייך סתירה. וגם אז הרמב"ם תמוה

רבי אברהם ישעי' קרליץ

תשובת החזו"א — מכתב ב'

שלוכט"ס וכוח"ט בסשצ"ג לידי"נ מר מרדכי זאב שליט"א
שלו' לך ולתורתך

הנני שולח בזה את אשר עם לבבי אחר מכתביך, והנני מחכה לדבריך להקשיב משלומך ומשא"א, אכפיל ברכה כנפשך ונפש הדו"ש

אברהם ישעי'

יום ג' כ"ו אלול תרפ"ה וילנא

א. מוכרח, אבל אם אפשר להלכה ואפשר שלא להלכה, ודאי הוא כהלכה, וא"צ לחדש מחלוקת, הרי עכ"פ מבואר בסוגיא דיש עשה ומי שחולק לא נתבאר לא בכבלי ולא בירו', והעיקר תלוי בכל דבר בהשקפת הלב ולא שייך לדון בכתב "בטביעות עין".

ג. כונתי² בנזר ל' יום ועברו ט"ו יום והחלט ועברו ט"ו יום ועדיין לא נרפא, למה לא יעלו ויביא קרבנותיו ויגלח לנזירותו, שהרי שערו

א. כתבת שיש לבחור בדרך...¹ כמו שמצינו לפעמים בדברי רבותינו דברים תמוהים לנו. ובטח לא השכלת בעטך להגות רחשי לבבך, וכונתך שלא מצאת את הזרות שיש בהדברים, ומה אכפול? ומה שהזכרת שקשה לדברי הכ"מ למה העלימו טעם הרמב"ם, יותר קשה דבגמ' אמר שיש כאן דחית עשה ול"ת, וז"א אמת לדעת הר"מ.

ב. דחית סוגיא מהלכה לא יתכן רק באופן

1. כאן, ובפתיחת המכתב חסר.

2. קאי אדבריו במכתב א' ס"ק ג', ודברי הרמ"ז ס"ק ג'.

שלישית משום ספק שמא מצורע הוא והיו שתי ראשונות של צרעת, והרי אפי' היה מצורע כבר כלו ימי נזירותו בשנה ראשונה, ועיקר דין יום ק"א סותר ל' משום גזירת יום ל' והכא לא שייך כיון שמביא אחר מלאת לשנה הבאה.

ומש"כ לאו דוקא, קשה לומר כן כיון דאחר מלאת, שיעורו תמיד ז', ולמה לא יאמר ז' בדקדוק ואין כאן שיגרת לישנא יותר מז'. ואפשר דמודה רב חסדא דאם נרפא ועומד לתגלחת מצורע אין עולה לגידול פרע ל' אותן הימים וצריך ל' יום זולתן, וצ"ע.

ומה שיש לנטות מדברי התו' ל"ט, ב', ולפרש דדוקא שיירו כדי לכוף אינו סותר, אבל כעין תער סותר ל', קשה לי לעי' בזה, וכן במש"כ הלח"מ לישב דברי הר"מ ע"פ דברי תו' דלרבנן דאין תגלחת מעכבא אינו סותר כלום, קשה לי לעי' ולכאורה הם תמוהים.

ד. איה שוקל? הלא פירוש הק"ע א"א כלל בלשון הר"מ למעיין שכתב שאסור בהניי' מספק והלא אסור בודאי, ולמה לי' לבדות דינים מעצמו ולעזוב את המפורש, יכתוב דשער נזיר שנצטרע אסור וממילא ידעין דבספק אסור ממ"נ, ומי שמפקפק בדברים של מושכלות ראשונות יצבור רוח (ומי התיר לשבש ספרים חנם, כלום באנו לשבש רק כדי לתקן שפסק ר"מ כר"ל נגד ר"י וסוף סוף פסק דלא כר"י ודלא כר"ל, ושבה הגירסא כמו שהיא, והתורה היא הכתובה ולא אחרת).

ועל פי' הפ"מ אין לדקדק מל' שנצטרע, שהרי דברי הירו' גשנין בסוגיא דספק, ושאלו שערו מהו, ואח"כ בנידון המשא ומתן ודאי ראוי לקצר, וכש"כ שתיבת שנצטרע נופל אף בספק, שאין הספק רק אם שער לא קדם אבל

ראוי לתגלחת, ולא שייך למילף בכה"ג מנזיר בקבר, כמו שלא היינו אומרים למילף בלא קרא דראשו שתגלחת צרעת דוחה נזירות, והשתא דשלמו ימי נזירותו קדם שנרפא אין כאן עשה דתגלחת צרעת שתפסיד תגלחת הנזיר, וסתמא שנינו שאין ימי חלוטו עולין אף אם ימשכו ימים רבים, וכל מה שכתבת בזה לא הבנתי.

ולפי מדות שהתורה נדרשת לא יתכן דבר הנלמד בק"ו, שאם יחסר חומר הלמד לא מצי יליף במה מצינו, שהרי אם יש שום חומר במלמד לא יועיל חומר הלמד, ואם אין חומר במלמד למה לא נילף במה מצינו, הלכך שפיר איכא למילף מנזיר בקבר במה מצינו, ומה דלא יליף גם זב ומוסגר אע"ג דא"צ תגלחת וקרבן, זהו מסברת חז"ל שטומאת מת וימי חלוטו שצריכין תגלחת וקרבן הן בסוג אחד אבל לא מוסגר וזב, וכמו דלא שייך למילף סוגים אחרים מטומאה הכי נמי ליכא למילף מוסגר וזב ממת, ועיקרן של דברים מסברת חז"ל, ולדעת הר"מ הני למודים אסמכתא ועיקרן הלכה.

ומה שכתבת בשם חכם אחד הוא באמת חכם³, ושמחתי בקושיתו כי קושיתו גדולה.

ומש"כ דלחד שיטת תו' ביום מלאת סותר ל', לא ידעתי כונתך, הלא משנה שלימה שנינו ט"ז, א', נטמא יום ק"א סותר ל', ובסוגיא ל"ט, ב', לא אמרי רק לר"א אבל לרבנן ודאי סתירת תגלחת ל' כדין טומאה, ומש"כ תו' לחד פירושא דלרבנן דאין תגלחת מעכבא א"צ להמתין ז' ימים רק למצוה, היינו אחר מלאת אבל לא ביום ק"א, והלכך לכל הפירושים ביום מלאת סותר ל', אלא שאין זה מספיק כלל, דהכא אחר מלאת קיימין, שהרי תגלחת

3. עיין חזו"א נשים, סי' ק"מ ס"ק ט"ז, ולכאורה קשה וכו'.

צרעת יש בו, ובכגון זה י"ל אי דייקנן כולי האי לא גמרינן.

והא דנסתפקו דלר"ל יהא מותר אף בנזיר שנצטרע ומ"ט יהא מותר בספק, י"ל משום שעד הגילוח השיער מותר והעמידנו על חזקתו, ואי ספק צרעת מדרבנן גם ספק שיער נזיר מדרבנן, דכל הספיקות מדבריהם.

מש"כ דרוב היתר, לא עיינתי, ולכאורה הוי מחצה על מחצה, דאם הוא נזיר טמא יש כאן ב' תגלחיות איסור, ולכאורה דבריו סותרים זא"ז, דבזה יש לישיב מאן דמתיר בספק לפירוש הפ"מ, ויש לישיב.

ה. מש"כ באות ה' לא הבנתי, הלא ר"ח קאמר דתגלחת צרעת סותרת נזירות, וקאמר דדוקא בנזירות מועטת ולא בנזירות מרובה. וקשה כיון דלר"ח עולין למה לא תסתור ל' גם בנזירות מרובה לדעת הר"מ, וע"כ משום דכיון דאין שערו קדוש כיון דלא קרינן בו גדל פרע אין תגלחת סותרת בנזירות מרובה וכמש"כ ידי"נ הגאון שליט"א שם במאסף. וא"כ מבואר דגם לדידן דדחינן סוגיא דיבמות וסבירא לן דאין שערו קדוש וליכא עשה, אין הסיבה משום שאין עולין, רק משום אין שערו עומד לתגלחת, ובזה ליכא מאן דפליג על ר"ח. (ומש"כ ואי משום סתירה על ר"ח תסתור בתגלחת, הא אתותב, וכי משום דלא שמיעא ל' לר"ח ברייתא, נטפול בו דברים סתורים בסברא, חלילה ישתקע הדבר).

מה שהקשה לר"ח תדחה עשה ול"ת, קצרו חז"ל בדבר, משום דאתותב ולא יבצר טעמים לר"ח משום ישנו כשאלה או גדול השלו' או שאר טעמים.

ומש"כ דמקורו בירו', הלא ידוע דהאי הלל"מ"מ דאיתא בירו' ר"ל הלכה ברורה כאילו היא הלל"מ"מ וכמו שהוכיח הרע"ב פ"ב דתרומות מפ"ק דשבת. ולא פליג בירו' אהא

דאמרו ב"מ ס', א', ואי היה הלל"מ"מ בזה, ע"כ מוכרח דאי לאו הלכה היינו למידין אף זב מנזיר בקבר וממילא מוכרח דאין צריך לטעם דאין שערו ראוי לתגלחת, אבל אין ראוי לעשות מחלוקת, ואי זב הלכה, תקשה ברייתא למ"ד הלכה ויצטרך לומר דמתני' דקתני באמת ובריייתא פליגי, וכ"ז דחוק. ועוד כיון דמוכרח דהא דאמר בירו' הלל"מ לאו דוקא (ואל תתמה שהרי שנינו ידים פ"ד מ"ג כה"ג לפי' הרע"ב, ומיהו סיים דבתוס' ל"מ כן) מנין ל' להר"מ לדחות ברייתא, אלא ע"כ משום דהק"ו לא מכרע, דיי"ל דדוקא בטומאת מת הקפידה תורה, ולכן נראה ל' להר"מ דהיה הדבר מקובל כן, וכך דרכו של הר"מ בכמה מקומות, וס"ל דסמכוהו חכמים על האי ק"ו, ור"ח לא קבל הלכה מרבו ובריייתא לא שמיעא ל' והרבה מחלוקת מצינו בגמ' בהלכה מפני שכחת התורה, ומה שאמר הר"מ שאין בהלכה מחלוקת, היינו בהלכה ידועה, ורש"י ז"ל סיים ולקמן מפרש מהיכא גמיר, הרי דבריייתא ומתני' לא פליגי.

ו. כל מש"כ לא הבנתי, באמת ליכא שום ריבוי לאיסור שער נזיר טמא, רק מקדוש יהי' ילפינן קידושין נ"ז, ב', דשיער נזיר טהור ושיער נזיר טמא אסור, ושיער נזיר מצורע מותר ואי גלח בתוך ימי נזירותו באיסור, שערו אסור, שמעינן שאין איסור השיער חלה אחר תגלחת מצוה, רק דדרשינן דפרע אסור, וא"כ ע"כ הא דשרינן בנצטרע, היינו משום דדרשינן סמוכים קדוש יהי' — גדל פרע, וכל ששערו עומד לריבוי גדל פרע היינו ל' יום לגילוח נזירות, קאי עליו קדוש יהי', וכל שאינו עומד לתגלחת נזירות, לא קרינן בו גדל פרע, ולא קרינן בו קדוש יהי', וא"כ בנזיר טמא שא"צ פרע לגילוחו, הדין נותן דלא קרינן בו גדל פרע, וממילא לא קרינן בו קדוש יהי', וא"כ ליכא לא עשה ולא איסור שיער בנזיר טמא, ואחרי שאסרו שיער נזיר טמא, אני נוטה לומר

דאין איסור שיער נזיר רק אחר תגלחת מצוה, היינו תגלחת נזיר, והלכך קים להו לחז"ל דכל שהיא תגלחת נזירות בין בנזיר טהור בין בנזיר טמא בין בירושלים ובין במדינה שיערו אסור, אבל בתגלחת מצורע שיערו מותר, וא"כ שפיר י"ל דאיכא עשה דגדל פרע בין בנזיר טמא בין במצורע כמו דאיכא לאו דתער לא יעבור, ואפ"ה במצורע שיערו מותר, דלא איתרבי מקדוש יהי' לאסור שיער נזיר אלא בתגלחת נזירות.

ח. מש"כ דרש"י לא פי' כן, לא נמצא לכאורה ברש"י.

ומש"כ דכיון דתגלחת עולה לשתייהן ממילא עולין דליכא ק"ו, והיינו בנדרפא ביום מלאת או אחר מלאת, אבל נדרפא קדם מלאת, שפיר קרינן בו אין שיערו ראוי לתגלחת, וא"כ לדידן נמי דאין תגלחת אחת עולה לכאן ולכאן, מ"מ יגלח מקדם לנזירותו, ואי משום דמצוה לגלח מקדם לצרעתו (וכפי' הק"ע בירו' ספ"ב נזירין), אכתי בשלמו ימי נזירותו מקדם יעלו ימי חלוטו, וכבר הועלו הדברים לעיל, ואין הדבר תלוי זה בזה, אלא רשב"י איירי ביום מלאת, ובירו' שם ויעשו לו תקנה ליינו כו' וצ"ע.

ט. מש"כ ע"פ מש"כ דהוא דרבנן, מ"מ הרבה ראשונים ס"ל ספיקא דאורייתא מה"ת, ועוד בירו' שם מוקי מתני' דנתחלף לו ב' מצורעים והוי חתיכה משתי חתיכות והוי דאורייתא אף לדעת הר"מ, אלא שהר"מ השמיט ד"ז.

ומש"כ דרשב"י לאחר הקרבת קרבן, ר"ל שנתנגע ונרפא אחר שקדש ראשו בדם, ומכעיא לי' אי מגלח לשתייהן, הערה זו חדשה אצלי, ונכונה. [ואני כיונתי אחר מלאת קדם

הקרבן, ולא כיונתי רק לדחות שאין ראוי מכאן דאין תגלחת מצורע מעכב, ואיירי בגמר ימי חלוטו וספירו ואח"ז השלים נזירותו]. אלא שאני מסתפק אי איכא תקנה למצות גילוח אחר שכבר נתגלח, ואין כאן שיער נזיר כלל, ואי אין תקנה בדבר, דחוק לפרש כן דתהא השאלה אי מקיים גם מצות תגלחת נזיר או לא, ומיהו י"ל דמגלח מקדם לנזרו, ואי רשב"י קודם הקרבן איירי, ואע"ג דאין עולין, מ"מ מבעיא להו כנצטרע ביום מלאת, שמעינן מכאן דאם נטמא אחר מלאת בדבר שאין הנזיר מגלח, משלח קרבנותיו ומגלח אע"ג דאין עולין, (אלא שיש לדון שאין טמא מת משלח קרבנותיו לפסק הר"מ, ומיהו בטומאה שאין הנזיר מגלח כיון שאין חייבין עליה על ב"מ י"ל דמשלח קרבנותיו), ומיהו אכתי קשה בתגלחת סיפורו איך מש"ל, הלא כיון דכבר גלח קודם סיפורו אין לו שוב תקנה לגילוח נזיר, ואי בימי סיפורו משלח קרבנותיו ניהא, אבל בחי' מו"ק ט"ו, ב', מבואר דאף בימי סיפורו אינו משלח.

י. מש"כ שאין ראוי מספק, כתבת איך מגלח דלמא אין השיער קדוש, קשה לי להאריך בדברים צדדים, והכונה דאם תגלחת לא מעכבא במצורע, ויצא מחלוטו בצפרים ומסיפורו בטבילתו, בלא תגלחת הוא חוזר השתא לנזירותו ועכשו שיערו קדוש ויש בו עשה דגדל פרע, ולמה לא יקיים מצות תגלחת, ואף שלא נתחלפו שיערותיו הלא גם בתחלה שיערו קדוש, נצטרע שיערו חול. וטהר מצרעתו חזרו לקדושתן, אלא שכ"ז אינו לפי מה שכתוב אצלי בדינים אלו.

ומש"כ בנזיר ממורט, לכאורה לא ידעתי מה הוספת?

ומש"כ שהנך סומך על התפא"י, אמנם

לא אוכל לעשות כן גם אני, דלשון התרגום רש"י והרמב"ם מבוארין דרך סביבות הנתק מגלח, ולא היו סותמין הדבר גם במשנה היה הדבר מבואר שמגלח כל זקנו או כל ראשו, וכמדומה לי שהייתי מורה כן הלכה למעשה⁵.

גם הדין דסגי במספרים הוא אמת, כמש"כ בש"ק בשם בה"ז, אלא שאני צריך לנטות ממה שכתבתי, מפני קושיות הש"ק אם כי ישבתי קושיתו הראשונה במכתבי העבר בדוחק, וגם קושיתו השני' בכל שיער כדי לכופף מאי איכא למימר, י"ל דלא איירינן בצמצום, וגם יש לדון אי שייך נתק במגולח, אבל זה יותר נראה בפשיטות דבאמת קרא בכל שערו כדי לכופף, ומיירי בגלח ביום הסגר ראשון ובז' ימים של הסגר הו' כדי לכופף.

יא. מש"כ שאין תגלחת טומאה סותרת מפני שסתר, אין סברא זו מוכחת, שהרי נטמא בימי צרעתו סותר. ומש"כ שהיא תגלחת נזירות, וכי לא סגי לי' שיטמא ויגלח, ושפיר י"ל דכונת

התורה שתגלחת תסתור, ועיקר כונתי אחרי שהדבר אמת שאין תגלחת מצורע סותרת וכסברת המאירי, כיון שהיא תקנת הנזירות מאומת שטעם שתגלחת טומאה אינה סותרת הוא ג"כ מטעם שהוא תקנת הנזירות, ועיקר הסברא מוכחת, אף שאין שניהם שוין שתגלחת טומאה תקנת נזירות טהרה והיא עצמה מהלכות נזירות וגילוח מצורע תקנת הנזירות ואינה מהלכות נזירות, מ"מ שוין הן שאינן סותרין כיון שבאין לתקנת קיום נדרו, ואין ראוי להאריך בסברות במכתבים שקשין להשוותם, ולבא דאינש אינש הוא.

ומש"כ שמהפכין הגירסא ברמב"ם, כמובן אין להגיה ספרים לתיאבון, ולשון הר"מ מוכיח שהגיר' הכתובה נכונה ואין כאן ט"ס.

ומש"כ להכריח מסברא אין זה רק הכרח כדעת תו', אבל לדעת הר"מ הסברא קשה אף בגלח בסוף ל'.

רבי מרדכי זאב שולמן

מכתב ג' — לחזו"א

בע"ה יום ד' וארא תרפ"ו

לאדמו"ר שליט"א.

אחרי שגמרתי מסכת יבמות, הסכמתי להתחיל מסכת עירובין וב"ה כבר למדתי מעט עם חבר שהוא גדול בתורה, וביני לביני עיינתי במכתבו המלא השגות ופרכות על מה שכתבתי אבל אחרי העיון ראיתי כי צדקתי במכתבי שהקצור לשון וסגנוני המקולקל הם היו בעוכרי, אין כאן לא טעות ולא השמטה, יש דברים אשר גם אחרי העיון לא אוכל להסכים באשר סברתי נוטה להיפוך, ועל זה אמרו אין דיעותיהם שוות, וכמו שמכנה את זה פרוד הדעת בסברא. והיות שכתב שקשה לו לעיין עוד פעם הצבתי לי מטרה

5. עיין חזו"א נגעים ד' ט"ו, ועיין רע"ב רפ"ג דמו"ק וריטב"א שם.

להשיב על דבריו ולא להכניס עוד ענינים ממס' נזיר, ובמקומות שראוי להאריך קצרתי, מפני רצוני לבא בכתובים בעניני מס' עירובין אשר לי יותר תועלת מזה.

מאד מאד נכספה נפשי לדעת משלומי הטוב ומכא"א.

מנאי תלמידו

חיים מרדכי זאב שולמן

הפירושים אם נצטרע ביום מלאת, אם יכול לגלח תיכף לנזירותו קודם שיטהר מצרעתו, וביום שהוחלט, כלומר ביום מלאת, בודאי יכול לגלח, אלא שאני מסתפק באחר מלאת דאז לא יספיקו ימי חלוטו הנשארים למצות גלוח כדי לכוף שער ראשו, ומסתבר דעשה ודאית של נזירות דוחה ספק מצות גלוח של מצורע, אלא דבירושלמי קראו לזו תגלחת מצוה ולזו רשות.

והאמת שאני צריך לכל זה, וכבר רמזתי במכתבי הראשון (לפי העתקתי) דכיון דלכתחילה אינו יכול להקריב קרבנות נזירותו עד שיטהר מצרעתו, וכמו שכתב גם במכתבו הראשון ס' י"א, א"כ עומדות הן לגלוח מצורע, ולא לנזירות, דהא צריך להמתין עד שיתרפא ויגלח לצרעתו ואז יגלח לנזירותו.

ב. מש"כ שם, ד"ה ולפי מדות שהתורה נדרשת לא יתכן דבר הנלמד בק"ו וכ' שפיר איכא למילף במה מצינו — אמת הדבר שאם יש חומר בלמד ולא במלמד זה הוא ק"ו, אבל אם יש גם חומר במלמד, לא מצינן למילף בק"ו, אבל יתכן חומרא כזו שמכרעת חומר המלמד, ואם נגרע את חומר הלמד, אז המלמד יותר חמור, ולמשל בסוגיין יש לפרוך פרכה חזקה על הק"ו מנזיר בקבר, מה לטומאה שכן סותרת במקום שיש לה מה לסתור, ומצינו כהאי גוונא פרכות, ואף דבנזיר בקבר אינה סותרת מ"מ יש חומרא בטומאת מת דסותרת

עירובין ה', ב', ד"ה ספק דבריהם להקל, ושם בתוספות האריכו, ומסקנתם אף אליבא דמ"ד אי אפשר לצמצם, והא דשרינן, משום דהוי כעין תרי ספיקי, שוב הקשו א"כ למה לו משום ספק דבריהם הא אף בדאורייתא נימא הכי, ותרצו משום דיש להסתפק שמא יש יותר מח' אמות.

וצ"ע דהא פרוץ כעומד מותר מדאורייתא אף פרצת עשר כנגד עומד עשר כמפורש משום דהוי תרי ספיקי, ולפי דברי התוס' נסתפק שמא יש יותר מעשרים, וע"כ משום דגם בזה הוי תרי ספיקי, עשרים ופחות מעשרים, נגד יותר מעשרים, א"כ גם הכא הוי תרי ספיקי דשמא פחות מח' וח', נגד יותר מח', ואדרבה הכא עדיפא דבספק פחות מח' לכל האופנים מותר בין עומד מרובה בין פרוץ מרובה בין שניהם שוין, אבל בפחות מעשרים אין אלא שני צדדים להתיר. עוד לא עינתי בזה, ורק בעת הלימוד הקשיתי קושיא זו.

☆☆☆

א. מש"כ אות ג' ד"ה כונתי בנזר ל' יום ועברו מ"ו והוחלט וכ' סתמא שנינו שאין ימי חלוטו עולין לו — כתבתי דאף דנגמרו ימי נזירותו קודם, מ"מ מיום שהוחלט עומדות הן לגלוח מצורע, ובנזירות בעינן גדול שער לשם נזיר, וי"ל שלא יוכל לגלח לנזירותו שמא יתרפא מחר, דעומד הוא להתרפאות, ואם יגלח יהיה מוכרח להמתין, ועדיין יש לחקור לכל

במקום שיש מה לסתור אבל צרעת אינה סותרת כלום, ולו אתינן למילף מדת בנין אב לדמות טומאת מת וטומאת צרעת ברור הוא שיש לפרוך מה לטומאת מת שכן סותרת, והלכך א"א למילף טומאת צרעת מטומאת מת במה מצינו, דכיון דשני הטומאות שוות לענין תגלחת והבאת קרבן, פרכינן מה לטומאה שכן סותרת, אבל מנזיר בקבר דאין שם תגלחת והבאת קרבן חומרא זו של תגלחת והבאת קרבן מכרעת את החומר של סתירת טומאה וילפינן ק"ו, ובאופן ששערו ראוי לתגלחת נזירות אז אפשר למפרך מה לטומאה.

וידוע שיטת רש"י בסוכה ל"א דכל י"ג מדות אין אדם דן מעצמו, אלא ק"ו, וכפי שבארו הראשונים לענין גז"ש הטעם הוא משום דא"א לכיון אל האמת, א"כ משמע שאין זו הלכה מקובלת, שאין אנו יודעים את הטעם רק בארו את הטעם. וכן לשיטת רש"י בכל י"ג מדות, וגם במה מצינו הוא מ"ג מדות, דהוא בנין אב כמפורש בראב"ד שהביאו כל האחרונים, (אולי חולק רש"י ע"ז), הרי דאף דלא ילפינן במה מצינו מפני שאין בשכלנו שכל האדם להשוות שני דברים, ושם זה המלמד חמור מזה, אבל היכי דמצאנו חומר שאין להסתפק בו אז ילפינן בק"ו, ובאופן שיחסר החומר מן הלמד לא נילף במה מצינו הרי דחומרא האחת מכרעת חומרת המלמד, וצ"ע בכל זה.

מש"כ שם: וכמו דלא שייך למילף סוגים אחרים מטומאה הכי נמי ליכא למילף מנזיר בקבר למוסגר — לא משמע כן בסוגיין דהקשו דנילף ימי הסגר מימי חלוטו ומכיון דרצו להשוות ימי הסגר לימי חלוטו, וימי חלוטו מדמינן לימי טומאת מת, א"כ ראייה מכאן דכולם הם בסוג אחד, וקשה לפרש זה בפרכת הגמ', מה לימי חלוטו שכן טעון תגלחת והבאת קרבן בזה הוי סוג אחר לגמרי,

וכמו בכל מקום כדלעיל מה לטומאה שכן סותרת דהפירוש הוא דלא מצי למילף מפני שיש במלמד חומר שאין בזה, ומי פירש לנו דהכי נימא דהיא פירכא בעלמא, דיש חומר בזה יותר מבזה, ובמקום אחר נפרש דהפירוש הוא דזה הוי סוג אחר לגמרי ולא שייך למילף, דברים אלו ראויים לראשונים. ובכן קושייתי במקומה עומדת לשיטת הרע"ב דבאמת אמרו לא הוי הלמ"מ, נילף במה מצינו זב מנזיר בקבר, אם לא נתרץ כדברי הראשונים דאפשר לפרוך מה לטומאה שכן סותרת.

ג. מה שכתבתי בשם חכם — גם אני יודע שהוא חכם, ומאד נהניתי שעלה בידי לשמחו. אבל מה שחשב בדבר זה כי טעיתי וכתבתי דלחד שיטת תוס' ביום מלאת סותר ל' כמדומני שהפך את דברי (בטח באשמתי היא, ומצד סגנוני המקולקל), ואני מוצא לנכון להעתיק ממה שרשום אצלי קודם שלח מכתבי וז"ל: וחקרתי לר"ח דעולין לו, ורק משום גידול שיער אם נגמרו ימי נזירותו קודם שנרפא יגלח לנזירותו אם יצא, וגם אם יגלח מקודם לצרעתו לא ימתין ל' יום לפי מחלוקת ר"א ורבנן מפני שהגילוח הוא אחר מלאת. וחכם אחד העירני מקושית הגמ' [נ"ו, א'] על ר"ח חסגי ליה בג' שנים ובל' יום והתם הגילוח הוי אחר מלאת, ותרצתי לו דהתם ביום מלאת הוי וזה תלוי במחלוקת לשני דבורי התוספות ע"כ. ולא כתבתי דלחד שיטת תוס' ביום מלאת סותר ל', רק להיפוך דהכא ביום מלאת הוי ולחד שיטת תוספות אתי שפיר, ובטח כתבתי כן גם במכתבי, ואם לא אז פליטת קולמוס יש כאן, אבל כונתי וסברתי נכונה דהחכם הקשה לי מהתגלחת השניה של ימי ספרו. ותרצתי: אמת הדבר שהיא אחר מלאת, אבל התגלחת הראשונה של ימי חלוטו היתה ביום מלאת וצריך לגדל פרע ל' יום לתגלחת נזירותו ומכיון שהוא מצורע מוכרח להמתין עד שיעברו ימי ספרו, ואז יגדל פרע

ואפי' לדברי הרשב"א שם דמחלק בין שחיטה למיתה, ובשחיטה לא אמרינן בחזקת היתר קימא יש לחלק דכיון שיש עליו מצות גלוח, בודאי יגלח בסוף ימי נזירותו, עכ"פ לא זכיתי להבין איך אפשר לומר דיש חזקת היתר¹.

ובכן לא ידעתי איך להכריע אם לפרש כפירוש הק"ע ופסק הרמב"ם הוא תמוה. או כפירוש הפ"מ ודברי הגמ' ישארו סתומים וחתומים, ואולי יורוני להבין דבריהם הקדושים.

ה. מש"כ אות ה' ד"ה הלא ר"ח קאמר זכ': וע"כ משום דאין עולין דכיון שאין שערו קדוש זכ', וא"כ גם לדידן דסבירא לן דליכא עשה אין הסיבה משום שאין עולין רק משום דאין שערו עומד לתגלחת — קושיא זו אפשר לתרץ בלי שום דחוקים, דנחזי אנן במאי פליגי ר"ח ור"י, ואם נימא דלר"ח הטעם שאין התגלחת סותרת משום דאין שערו קדוש, א"כ נוכל לומר דבהא פליגי אם הדין נזירות בכלל שיעלה לו למנין הימים תלוי בקיום מצות גדל פרע או לא, ולר"ח אף שאין שערו קדוש עולין לו הימים, ולר"י הטעם הוא דאין עולין הוא משום דאין שערו עומד לתגלחת נזירות ואינו קדוש, ולפיכך צותה התורה לגלח מצורע אף שהוא נזיר משום שאחרי הצווי לא יעלו לו הימים ותבוא העשה ותדחה (אין דעתי נוחה מהדברים האחרונים), אלו הם דבריו במאסף, דלר"י קדושת שיער ועולין לו מן המנין תלויים זכ"ז ולא אמרינן עולין, ואף דשערו קדוש אז א"א לומר דצותה התורה לגלח נזיר מצורע משום דהוי לתו"ע או גילף מהכא.

והלכך מהא דאין עולין שמעינן דהשיער אינו קדוש דאם קדוש למה אין עולין, אלא שאין כאן קדושת שיער, והרמב"ם שפסק כר"י א"כ מוכרח מאין עולין שהשיער אינו קדוש,

לנזירותו דקודם א"א דתגלחת צרעת דוחה תגלחת נזירות. ושוב הקשה לי החכם: למה לו לגלח בסוף השנה ויהיה מוכרח להמתין ל' יום לגדול פרע, יוסיף בשנה הראשונה ימים אחדים ואז הוי אחר מלאת, וממילא ימתין מסוף השתי שנים רק ו' ימים, ותירצתי לו: דא"כ יאחר ימים אילו שהמתין באכילת קדשים, ומוטב לו להמתין ל' יום לשנות יין ולטמא למתים מלהפסיד אף יום אחד באכילת קדשים. עוד תירצתי לו דלחד שיטת תוס' אתי שפיר, כונתי לשיטת התוספות דאף אחר מלאת סותר ל'. ובכן לא טעיתי אז בתירוצי, ורק מפני קיצור לשוני המקולקל חשדוני במה שאין בי ודי לי במה שאני טועה באמת.

ומה שכתב: ואפשר דמודה ר"ח דאם נרפא ועומד לתגלחת מצורע זכ', וצריך ל' יום זולתן — זו היא חקירתי אם לר"ח היכי שאין כלל גדול פרע לנזירותו אם עולין לו הימים, והחכם הביא ראיה זו לפשוט הספק (ואולי כונתו שצריך רק גדול פרע אבל הימים הראשונים עולין לו) ונ"מ גדולה להלכה, אם ה' יום הם ימי גדול שיער או ממנין הנזירות.

ד. באות ד' הכריע כפירוש הפ"מ נגד פירוש הק"ע — ואמנם טענותיו הן צודקות, אבל את פירוש הפ"מ א"א להולמו דקשה טובא מאי טעמא דלר"ל מותר השיער מספק.

ומש"כ דהעמידנו על חזקתו, משום שעד הגילוח השיער מותר — נפלאתי איך נימא שחזקת היתר קימי, הא ביבמות ל"א מפורש להיפוך דבאופן זה יש חזקת איסור, ועכ"פ לא חזקת היתר, דהא צרת ערוה בחזקת היתר לשוק קיימא, ואשת אח שאין שם בנים בחזקת היתר ליבם, אף שעכשיו הן שניהן אסורין משום א"א וא"א. והכא נמי יש כאן חזקת איסור, שאחר הגילוח השיער אסור בהנאה,

1. עיין לקמן סוף המכתב מש"כ הערה לאות זו.

בימי חלוטו א"כ ע"כ הטעם הוא משום דישנו בשאלה, וא"כ קשה מקונם סוכה שאיני וכ'. אלא שיש לתרץ כפי שיטת שאר הראשונים דאף דמותר בימי חלוטו מ"מ גדול השלום.

ו. ומש"כ דמקורו בירושלמי, הלא ידוע דהאי הל"מ מ"מ דאיתא בירושלמי ר"ל הלכה ברורה וכ' — מאד מאד תמוה לי איך דחה דברי הפשוטים והמפורשים כמו שאבאר, ולבאר דמסברא דנפשיה, מכיון שהק"ו לא מוכרע, שכן נראה לו דהיה הדבר מקובל, וכן דבריו של הרמב"ם בכמה מקומות, ואולי בשאר מקומות ההכרח לומר כן אבל הכא מפורש כדברי בפייהמ"ש שם פ"ז מ"ג, וז"ל: "וזה הלכה למשה מסיני כמו שאמר באמת אמרו" הלא מפורש דבאמת אמרו מבאר דהוי הל"מ מ."

ומה שהביא את דברי הרע"ב פ"ב דתרומות שהוכיח מפ"ק דשבת — מקודם חשבתי שביאר שיטת הרמב"ם כפי דברי התפא"י דרוב מקומות הוי הל"מ, ועלה בדעתי להסביר דבאמת אמרו הוא מיום שניתנה ההלכה מקובלת היא שהדין הוא כך וכך, ובדאורייתא אמרינן דהוי הל"מ מ, ובתקנת חכמים הפירוש הוא מיום שתקנו את ההלכה, אבל אח"כ נתחרטתי מכל זה, ומפורש בהקדמת הרמב"ם לסדר זרעים דקחשיב הני דתנן באמת אמרו, וז"ל: "ואני אכלול בכאן רוב הדינין שנא' בהן הל"מ מ", וגם הך דפ"ב דתרומות ודב"מ ודשבת שהכריח הרע"ב מהך דשבת בתרומות דהוי הלכה ברורה, והרמב"ם חשיב לה בין הל"מ מ. ובכן ברור הדבר שהרמב"ם מפרש באמת אמרו הל"מ מ ממש.

אבל אף שברור דשיטת הרמב"ם דמפרש דברי הירושלמי כפשוטם, וגם על הך דשבת מפורש שם כל מקום שאמרו באמת אמרו הל"מ מ וזה הוא מקורו. מ"מ צריכין אנו להבין ולתרץ קושיות הרע"ב, ועלה בדעתי דאפשר

והוא טעם להא דאין עולין כפי דבריו במאסף. ואין להביא ראיה מר"ח דלדידיה אף שהשיער אינו קדוש ולא מקיים מצות גדול פרע מ"מ עולין לו, אבל לר"י מאין עולין ידעין דאין כאן עשה של גדול פרע, דחדא מילתא הוי, ולפי דבריו במאסף ה"פ. וכבר כתבתי שיש לדקדק בלשון הרמב"ם לפי פירושו אבל קושיא אין כאן.

ומש"כ: נטפול בו דברים סתורים בסברא — כונתי דאפשר לתרץ באופנים שונים אשר לפי המסקנא אינם אמתיים. למשל נאמר בדרך החידוד והפלפול דהלא מפורש בתוספתא כדברי התוספות לענין סתירת תגלחת ובלח"מ הכריע כפירוש הרמב"ם משום דבמתניתין סתמא קתני סותר ל' יום (ועדיין צ"ע דהא בתוספתא מפורש להיפוך) אבל עכ"פ אין להקשות ארב חסדא דהא מתניתין מפורש ימי ספרו וימי גמרו אין עולין, סתמא קתני, והוא מוקי לה בנזירות מועטת נ' יום, א"כ ליכא להקשות מסתמא דמתניתין אם התוספתא מסייע לו ויתרץ דגם הכא בנזירות מועטת מיירי, וכיון דאתותב ר"ח, ומתניתין דימי ספרו וימי גמרו אין עולין סתמא תנן אף בנזירות מרובה, וא"כ אף לענין תגלחת אין חילוק בין נזירות מרובה למועטת דסתמא תנן סותר ל' יום. יודע אני מה יש לערער על כל זה וכמה זרות יש כאן מ"מ לא נמנעתי לכתוב.

בד"ה מה שהקשה לר"ח תדחה עול"ת קצרו חז"ל בדבר ולא יבצר טעמים וכ' או שאר טעמים — בתוספות יבמות משמע דאין לנו שאר טעמים [שם, ה', א', סוף ד"ה ואכתי] וז"ל: "מיהו לא יתיישב טעם זה אלא למאן דאסר במ"ק מצורע בימי חלוטו וכ' אבל למאן דשרי לא", עכ"ל. ובכן אין לנו אלא השני טעמים משום שישנו בשאלה או גדול השלום, ולטעם הראשון קשה דנילף לעול"ת דישנם בשאלה ולטעם השני אם ר"ח סבר דמותר

לומר כדברי המהרש"ל עירובין ה', ב', תוד"ה שפרצתו בד', לענין פס ולחי.

ומה שכתב: ואי היה הל"מ ב"ב וב' ע"כ מוכרח דאי לאו הלכה היינו למדין אף זב בניזיר בקבר אף דשערו ראוי לתגלחת — באמת מסתפק אני אם אפשר להוכיח מהלכה, ואף אם נימא כן, מ"מ נוכל לומר דא"א למילף במקום אחר אם שערו ראוי לתגלחת מניזיר בקבר, מהלכה זו, דאדרבה י"ל זב יוכיח. ובירייתא ומתניתין לא פליגי כלל, ובברייתא אמרו דא"א למילף מימי חלוטו אף לפי ההלכה, והלכה היא דלא נילף מניזיר בקבר ומצאנו בכמה מקומות. ומדברי רש"י אין להביא ראיה שהוא אזיל בשיטת הרע"ב כדמוכח בב"מ.

ז. [ע"ל מש"כ באות ו'] — קשה לבאר דברי הספרי דגלחוהו לסטים היינו במדינה, ולמה נקטו לשון דאפשר לטעות, וגם אין הכרח מדרש הפסוק לזה.

ח. מש"כ באות ח' דלא נמצא לכאורה ברש"י — ברש"י מפורש דנשלמו ימי נזירותו וצרעתו ביחד וכמדומני שגם הפ"מ באר כן או הק"ע, וע"כ נתרץ דכיון דתגלחת עולה לשתייהן ממילא דליכא ק"ו וכ'.

ומש"כ שם ד"ה אבל אם נתרפא קודם מלאת שפיר קרינן בו אין שערו ראוי לתגלחת — אין הכרח לזה דאפשר לומר דלא דריש ראשו ומכיון שאפשר לקיים שניהם לא תדחה. וצ"ע אם זה מקרי אפשר לקיים.

ומה שהקשה [שם] לדידן — כבר תרצתי דכיון דלכתחילה אינו יכול להקריב קרבנותיו עומדות הן שערותיו לגלוח מצורע, ואפשר שזהו פירוש הירושלמי ויעשו לו תקנה ליינו וכ'.

ט. מש"כ אות ט', ד"ה מ"מ הרבה ראשונים

ס"ף ספיקא דאורייתא וכ', והוי חתיכה משני חתיכות — א"כ נשארה הקושיא איך מקריב קרבן בלא תגלחת שמעכבתו מליטה, וצ"ע שם בירושלמי לענין תגלחת איש והא דשאלו לרשב"י מדברי הירושלמי סוף פרק ד' שהביא, הך משמע לכאורה דקודם הקרבת קרבנות מ"ירי וצ"ע בזה.

ומש"כ אות י', בניזיר ממורט — שאלה שאלתי [במכתבי אות י'] אם לדברי הכותב במאסף יעלו לו ימי צרעתו.

ומש"כ שם בספק — אמנם אין לי מה להוסיף ולפי סברתי שערו עומד לתגלחת נזיר במציאות ולא [נעשה] מעולם חול ואינם עומדות לגלוח מצורע דאסור לו לגלח.

ומש"כ שם, שאני סומך ע"ל התפא"י — לא רק עליו אלא על כל האחרונים שהקשו קושיא זו על הרמב"ם. ולהלכה למעשה בודאי הייתי סומך על כתר"ה דהצדק אתו דכן משמע בל' הרמב"ם.

י. מש"כ אות י"א: שאין תגלחת סותרת מפני שפטר — סברא זו נכונה היא לדעתי, אלא שיש להקשות לפי שיטת הרמב"ם דאם נטמא ביום שני אינו סותר ומביא קרבן ולכאורה גם מגלח, וא"כ יסתרו על להבא. ואולי י"ל דמטומאה יליף ומכיון שאין טומאה סותרת גם התגלחת אינה סותרת וגם י"ל כמו שכתבתי דתגלחת נזירות היא.

ולכאורה יש להביא ראיה מהא דנולד לו בן וכבר מנה מנזירותו ע' יום דמונה נזירות בנו ומגלח ואח"כ משלים. וקשה למה לא תסתור התגלחת, ולכאורה אפשר לתרץ לפי דברי הרמב"ם דכיון דאם נטמא דאינו סותר א"כ לגבי תגלחת ג"כ לא שייך סתירה, ור"ל בין טומאה לתגלחת. ולדברי המאירי דלא הכריע לענין טומאה בין מחלוקת הרמב"ם ושאר ראשונים אפשר להביא ראיה זו, ואין שייך

לחרץ הכא דתגלחת נזירות היא דהתם אם נטמא אז נזירותו חייבת תגלחת זו דאם לא נדר בנזיר אינו צריך לגלח והלכך אינה סותרת, דתגלחת נזירות שנדר היא, אבל גלוח מצורע וכן גלוח נזירות בנו אין חיובם נובע מהנזירות שנדר, וע"כ נימא כסברת המאירי, וצ"ע.

הערה לאות ד' — לא זכיתי להבין בסוגיא דיבמות ל"א שם, אשה זו בחזקת היתר לשוק קיימי, ולכאורה איך שייך כאן חזקה דנימא דהדבר מוחזק אצלנו בתורת היתר, ואם נולד ספק אוקמינן אחזקתו, אבל הכא מי דעינן שהוא ימות קודם מיתת הערוה, שמא תמות היא קודם, ואיך הוחזקה אשה זו בחזקת

היתר, וע"כ משמע דאחרי שנתברר שהוא מת קודם אוקמינן אחזקתה למפרע. ועדיין צ"ע דהא קשה מנפל הבית עליו ועל בת אחיו דהתם לא שייך האי פירוקא. ובתוס' שם הקשו דנוקמי בחזקת היתר ליבם, ותרצו דמשום הכי חשיב לה טפי בחזקת היתר לשני מליבם, משום דבמיתת הבעל משתריא וכו', וזה לפ"ד מספיק רק דלא נימא בחזקת היתר ליבם, אבל איך אמרינן בחזקת היתר לשוק דהוא ימות קודם בעת שהדבר בספק מי מת קודם, ואדרבה אין כאן לא חזקת היתר ליבם ולא חזקת היתר שני דמקודם הדבר מוטל בספק מי ימות קודם וגם עתה, וחזקה היא ענין ודאי.

רבי אברהם ישעי' קרליץ

תשובת החזו"א — מכתב ג'

בע"ה מוש"ק ט' שבט תרפ"ו ווילנא

אהובי הרמ"ז שליט"א

שלום וברכה.

מכתביך הגיעוני, והאחרון הגיעני לפני השבת, ומפני שחביבין עלי ד"ת ופטפוטי אוריתא לכן לא נמנעתי מהעריך לפניך הרהורי הלב בקראי מכתבך האחרון, ואין אני נזקק לבקר צדקת בעליהם של הדברים, אלא ענין וענין שאני פוגע בו בעיוני מאלצני לברור לאשורן והחלטתו, אוהב אני את ההחלטות וחביב לי בקשתן, נוסף לזה אתענג להשתעשע עמך אשר זה כבר לא נדברנו.

ואינו נטמא כהחלט ז' ימים, אף שתגלחת מצורע קודמת, אין להמתין עליה קודם שכאה לעולם, ימי חלוטו אינם עולים אף אם נצטרע ע"פ נביא לזמן ידוע.

מה שאין מצורע משלח קרבנותיו, לא מקרי אין שערו ראוי לתגלחת, דאל"כ א"צ ראשו, ואין שערו ראוי לתגלחת נזיר הוא החסרון, ולא מה שעומד לגלוח אחר. וכל

א. מש"כ דהוי חסרון בלשמה שמא יתרפא ואפי' למ"ד יש ברירה, ובכל נזיר לא חיישינן שמא יצטרע, אבל מצורע עומד להרפא — חסרון אין שערו ראוי לתגלחת הוא מתחדש כשבא כלות הנזירות ואינו ראוי לתגלחת, ונמצא שהגידול לא נתגדל לתעודתו, אבל אם כלה נזירותו וראוי לתגלחת, אין כאן משום חסרון לשמה, מוחלט יכול להטהר ביומו,

שמחויב בו ע"י עיקר הנזירות, כי תיכעי לי' נזר ל' יום התחיל למנות והוחלט ונתרפא תוך ל' אי עולין לו הימים אחר שנתרפא למנין גידול פרע לענין שאם גלח לנזירותו יצא דיעבד ולענין אם נטמא אחר ל' אי מקרי נטמא אחר מלאת, או אינן עולין לגידול פרע, כיון שכבר נתחייב בתגלחת צרעת, ואם נטמא אחר ל' מביא קרבן לשמואל, י"ג, ב', וכמו כן יש להסתפק בגלחוהו לסטים ביום ט"ו והוחלט ונתרפא, אי עולין לו לגידול פרע, וכן בנזר שנה וגלחוהו לסטים קדם שנתו והוחלט ונתרפא, אם נזר ל' יום והוחלט תוך ל' ונתרפא עולין לו, גם בנזר שנה וגלחוהו קודם שנתו והוחלט ונתרפא עולין לו, ולפיכך נזר שנה ונטמא בספק והוחלט בספק, כשמגלח בסוף שנה תגלחת צרעת, אע"ג דבעי גידול פרע עולין לו ל' יום של ימי ספירו של מצורע וחשיב אח"כ לאחר מלאת אפי' לשמואל י"ג, ב', שאין חיוב גידול פרע הבא ע"י גילוח חמור מחיוב גידול פרע של עיקר הנזירות.

ד. לכו"ע חשיב חזקת איסור משום איסור אשת אח, אלא שיש חזקה כנגדה שהיתה בחזקת היתר ליבם ע"י מיתה, וחזקה זו עדיפא, ובטלה חזקת איסור. והלכך בשחיטה לא די דלא הויא בחזקת היתר, אלא הוא בחזקת איסור אבר מן החי למ"ד מחזיקין מאיסור לאיסור, וכן בספק בכור חשיב בחזקת היתר מפני שאין קדוש במעי אמו וכמש"כ תו' בכורות כ', ב', ד"ה חלב (ועי' בתשובת רע"א סי' קס"ז באורך) אף שהוא ילוד קמן, וכבר כתב הרמב"ן טעמא דשחיטה משום דהוי ספק אי נשחטה כלל שאין סכין פגום שחיטה, אבל הכא כבר מת הבעל בודאי, וזה שזוקק ליבום וזה שאין זוקק מיתתן שוה, אבל הכא ספק אם נתגלח כלל תגלחת לנזירות, ובזה פליגי ר"י ור"ל אי תגלחת נזירות וצרעת חשיב חד גילוח ורק ד"א גרס לי' מה שנצטרע, או חשיב כגילוח אחר, או ספק צרעת הוא ענין מחודש

שביום כלות נזרו חייב בתגלחת נזיר וראוי הוא לכך אלא שננעלה דלת עזרה עולין לו שפיר, ועוד משום תקנת נזרו שרינן לו להקריב לכתחילה, ועוד לר"י מו"ק ט"ו, ב', משלח קרבנותיו.

ב. במדת מ"מ וק"ו פרכינן אפי' חומר כל דהו, אף שהלמד יש לו חומרות גדולות ונכבדות, אם לא שיש לו חומר מעין חומר של המלמד, כמו "כלום יש בן" כו' "קרנא בלא שבועה עדיפא" כו'.

כונת רש"י בסוכה ל"א, דק"ו הוא דבר מכריח וקושיא, וא"צ הבחנת החכם אם ראוי ללמוד ק"ו זה. אבל כל י"ג מדות אינן נאמרינן מעצמן בהחלט, אלא בשיקול הדעת אם כונת התורה כאן להקיש זה לזה, ואם נלמד זה מזה, ואם כונת התורה כאן לכלל ופרט. וכונת רש"י לק"ו ואביה ירק וגו' וכיו"ב, וחלילה שאין אדם רשאי ללמוד כמה הצד ובכלל ופרט ודבר שהיה בכלל, וזה נסתר מכל הש"ס.

דברים עיוניים משכנס בעיון והמלות אינם רק רמזים, והמעייין מן הכתב עליו לקבץ כל הרמזים בסקירה אחת שאי אפשר למרמז לרמוז בב"א, וכונת הגמ' למסור לנו כי כונת התורה בטומאת הנזיר מצורע ורובע עצמות לענין שאין עולין, וכזית מן המת לסתור, ואם לא ידענו נזיר בקבר לא הוי ידעינן ענינו של אינו עולה, וגם י"ל דאחרי שידענו מוחלט יש מקום למילף מוסגר שמוחלט ומוסגר מין אחד, אבל אין ללמוד מוסגר וזב ממת די"ל דקפידת התורה בטומאת מת דוקא.

ג. לא נמצא שיטה בתו' דלאחר מלאת בל"ב ול"ג סותר ל'. נזר ל' יום נצטרע ביום ט"ו עולין לו לר"ח, ומגלח ביום ל"א, גלחוהו לסטים ביום ט"ו, ואח"כ נצטרע, מונה ל' יום ומגלח ועולין לו, ומגלח אחר ל', ואין חיוב גידול פרע הבא ע"י גילוח חמור מגידול פרע

וממקומו נלמד גם מוסגר ולא נמצא ולא ימצא כיוצא בו.

ז. מיתורא דקרא ילפינן דשערו קדוש, דפריך בספרי והלא משתלח תחת הדוד, ומתרץ דקרא לאסור במקום שאין משתלח. ואם נסכים דיש מקום לחלק בין מתגלח בזמן מצותו שלא כמצותו, למתגלח שלא בזמן מצותו, אז לא יספיק לן יתורא אחת, אלא לאסור את אופן הראשון ולא השני, וכש"כ אם נאמר דאין סברא כלל לאסור שערו בהנאה שלא בזמן מצותו, ולשון גלחוהו לסטים אינו מורה אלא שהגילוח הוא שלא ברצונו מפני שהוא שלא כמצותו, ומ"מ כיון שמצינו לשון גלחוהו לסטים במשנה, ולשון גלח במדינה ראוי להשוות לשון חז"ל. אלא שנכנסתי בדוחק זה מפני הכרעת כל הענין כמש"כ במכתבי.

ח. רש"י ז"ל לא כתב אלא שנשלמו נזירותו וצרעתו ביום אחד, אבל שפיר י"ל דהיום הוחלט והיום נתרפא, ואין כאן צורך להאריך ולבאר, שאין התכלית רק בהשלמת הצרעת והנזירות, ולכן פירש מה שנצרך, ואין לחדש הררים שבשאלה זו כרוכה שאלה אחרת אי עולין לו ימי צרעתו, אלא לעולם אין עולין, דאף שאין כאן חסרון אין שערו ראוי לתגלחת, מ"מ יש במצורע מוחלט שסותר הנזירות אם מתרפא קדם וזה חומרו ואפי' אם לא דחי' מ"מ אי עבדינן תורת המוחלט מתבטל הנזירות, וכמש"כ בראשון, ועוד אף אם אין ק"ו איכא מ"מ וכש"כ אם הוא הלכה.

ט. כבר כתבתי דעת תו' דמצורע משלח קרבנותיו, ולדעת הר"מ ודאי צ"ע אם לא שמודה בדיעבד, ושעת הדחק כדיעבד דמי, משום חקנת נזרו, וכמש"כ כ"ז בראשון, וזה מוכח מהא דשאלו לרשב"י וע"ז אנו דנין¹.

וכמו שחלק הרשב"א לר"י. ומיהו ר"י מחמיר אף במצורע שנזר, ולא עלינו המלאכה לגמור ולפרש טעם רא"א ואף אם ר"ל יחלוק על רבה ביכמות אין זה תימא וסבר דלעולם חזקה דמעיקרא עדיפא וכמו לדידן בשחיטה.

ה. אין מחלוקת בין ר"י ור"ח בשום סברא, אלא ר"ח לא שמיעא לי' ברייתא דיליף מנזיר בקבר, ושאר אמוראי ור"י מכללן שמיעא להו וגם ר"ל שמיעא לי' וס"ל אף שפליג על ר"י בדין השיער. והקושיא מקונם סוכה הלא קשה גם לדידן, ואיך שיתישב לן יתישב לר"ח לדעת הר"מ, ואפשר דר"ח יאמר טעם אחר אף שלא נמצא בתו'.

ו. יעוין בשו"ת חוות יאיר סי' קצ"ב באורך, ומצדד שהר"מ חזר בחיבורו ממש"כ בהקדמתו, ואין באמת הללמ"מ, וראיות הרבה מכריחות, ולכל הפירושים כאן במוסגר וזב הוא הללמ"מ לדעת הר"מ ואנו דנין אם גם מוחלט בכלל ההלכה, ואין ספק דבמאמרו ית' דמוסגר עולה, הוי שמוחלט אינו עולה, כמבואר בכמה מקומות בגמ', דמדקאמר בקילתא דלא, מכלל דחמירתא ישנה בדבר זה, וזהו מעיקרי התבונה, וכש"כ מוחלט ומוסגר דהן שני מינין בגוף אחד. ובהדיא אמרינן מו"ק ד', א', וכיון דהלכתא למשרי ילדה, לאו ממילא זקנה אסירא, ואי מוחלט נמי לימא מצורע סתמא, ולא שייך לומר מוסגר וזב יוכיח דאין אומרים יוכיח מקל לחמור, וכמדומה שכ' תו' דכמו שאין למידין מהלכה כך אין אומרינן יוכיח מהלכה, אבל א"צ לכ"ז דבמאמר שלילת המוסגר הוא חיוב המוחלט.

אם באמת אפשר למילף לזב ומוסגר מנזיר בקבר וע"ז באה ההלכה, לא יתכן שהתנא יאריך בכדי, שא"א ללמוד ממוחלט, בעת שמוחלט גופי' נלמד מנזיר בקבר,

1. נראה שהיה המשך למכתב וחבל על דאבדין.

רבי אלחנן יעקובוביץ

מח"ס "אבן שמעון"

הערות על ה"אהל תורה" ח"ב

לדברי הגה"ג מהר"א קאטלר שליט"א [נצ"ל] הר"מ בקלעצק *

טומאתו", חזינן שהטעם דאינם עולים הוא רק משום הטומאה.

ב. ושם ב"אהל תורה" מתקשה לשיטת הרמב"ם דבנזירות מרובה אם נתגלח בתוך הנזירות צריך ג"כ לשהות שלשים עד שיגדל פרע, ואח"כ חוזר למנין השלמת קבלת נזירותו והא תנן בנזיר בפ"ז מ"ב דימי ספרו וימי גמרו על אלו אין הנזיר מגלח ומזה בשלישי ובשביעי ומתחיל ומונה מיד לכשיטהר מצרעתו (ע"ש פירש"י), וקשה להרמב"ם כל מצורע יסתור עוד ל' דהא מגלח ותגלחת סותרת ל' להרמב"ם ואמאי מתחיל ומונה מיד, [וכתב] "דודאי אין סברא כלל לומר כיון דהותרה התגלחת למצות מצורע אינו סותר דהא אין הסתירה תלוי כלל בהאיסור דהא בטומאה אף אם נטמא במת מצוה סותר" עכ"ד.

בזה אני שואל ומבקש ממעלת גאונו מחילה דלא קרב זא"ז דבמצורע דשערו עומד למצות תגלחת מצורע שוב לא קרינן על השער תער לא יעבר, וחיוב המתנת שלשים בנתגלח בתוך הנזירות נמשך משום מעשה העברת התער ולא משום שעשה מעשה איסור דהא כשנתגלח ע"י לסטים נמי סותר שלשים להר"מ אף בנזירות מרובה. אבל בטומאה הרי ישנו עליו כל קדושת הנזיר והוא עומד בכל יטמא לנפש מת ככל הנזירים וגופו אינו עומד להטמא רק התורה התירתו וחייבתו בהתעסקות המת מצוה ולא נחשב לו לאיסור

א. באוהל תורה ח"ב סי' ד' מיישב דברי הרמב"ם בהל' נזירות מפ"ז הלט"ו דכתב דבנזיר מצורע מוחלט ליתא עשה דקדוש יהי גדל פרע, והשיג הראב"ד עליו דביבמות דף ה' אמרינן דגם בנזיר מצורע איתא להעשה דגדל פרע, והסביר דהא דלהרמב"ם ליכא בנזיר מצורע קדושה בשער, הוא מטעם דקדושת השער נמשך ממצות תגלחת הנזיר, ומזה הטעם ימי חלוטו אינם עולים למנין דכל שחסר בו דין מצות תגלחת והנמשך מזה קדושת השער אין הימים עולים, ומבואר בנזיר ג"ו דקיליף דימי חלוטו אינן עולים למנין מק"ו מנזיר בקבר ששערו ראוי לתגלחת אינם עולים, ימי חלוטו שאין שערו ראוי לתגלחת לא כש"כ עכ"ד, וכאן שואל העני אדרבה מטונן, דהא נזיר בקבר אמרת ששערו ראוי לתגלחת וקאי בקדושת השער ולסברתו באמת מה טעם אינם עולים, ובע"כ הא דאינם עולים הימים שהוא בקבר למנין נזירותו הוא מפאת הטומאה, וע"ז קאמרינן הק"ו מנזיר בקבר אף שיש לו המעלה מקדושת השער בכ"ז גורם הטומאה שהימים אינם עולים למנין, ימי חלוטו שאין להם המעלה מקדושת השער לא כש"כ שתגרום טומאת הצרעת שכ"ז שהוא טמא מוחלט שלא יעלו הימים, וכדרך הש"ס בכל דוכתא ולא בא לומר בזה דמשום שאין שערו ראוי לתגלחת בימי חלוטו משה"כ אינם עולים, ושם בע"ב אמרינן שמשום ימי חלוטו טעון תגלחת ומביא קרבן לפיכך אין עולים כו' וע"ש בתוס' שפירשו "והו"ל כעין ימי

* תדפיס מספר "אבן שמעון" (ירושלים תרצ"ז).

בי' קדושת שער לכן אין התגלחת סותרת, משא"כ הסתירה דהטומאה דאינה תלוי' כלל בקדושת שער רק בקדוה"ג וגם נזיר מצורע קדוש בקדוה"ג ושפיר סותרת הטומאה עכ"ד עיי"ש, בזה קמודינא לי', אך עדיין הקושיא במקומה עומדת דלדבריו דמדמי סתירת הטומאה לסתירת תגלחת (דהיינו היכי דקאי בקדושת שער) א"כ אמאי רק הימים הראשונים יפלו לבד, וכשיטהר מטומאת המת ויתגלח מתחיל למנות מיד, אמאי לא נימא לשיטת הר"מ דיצטרך להמתין ל' עד שיגדל פרע ואח"כ להתחיל ולמנות, ונהי דבתחילת הנזירות לא בעינן שיהיה לו פרע כדדריש בספרי פ' נשא פסקא כ"ה ע"ש, אך אחרי שנתקדש בקדושת נזיר הא בעינן לשיטת הר"מ דכל ימי הזירו לד' יהיה ג"פ כדמפרש הרב השי"ק בירושלמי פ"ו ע"ש וכנ"ל. ובע"כ צ"ל דעיקר סברת הר"מ דצריך להמתין ל' לג"פ הוא מטעם שנתבאר, שהנזיר שנטמא במת אף שקאי בכל קדושתו לדיני הנזירות עכ"פ שער עומד להתגלח וגם לא קרינן על שער ג"פ וקדוש וכדברי הר"מ בנזיר מצורע, לכן אינו צריך להמתין ל' עד שיגדל פרע כדאמרינן בנזיר טהור שנתגלח בנזירותו וכתבאר.

ה. כותב שברור שהרמב"ם גריס בירושלמי נזיר ספ"ח היפך מגירסה דידן וגריס דריו"ח מתיר שער נזיר שנצטרע בהנאה ורל"ק אוסר, ונראה דמ"ד דשער נזיר שנצטרע אסור בהנאה סובר דנזיר מצורע יש לו קדושת שער, ולפי"ז קשה מהמשנה הנ"ל דמונה מיד, דמפורש דאין תגלחת נזיר מצורע סותרת. ונראה דרל"ק דסובר דאסור בהנאה, אזיל לטעמי' דסובר בדף י"ד, ב' דנטמא בימי חלוטו אינו סותר, דסובר דסתירה אינו אלא בימים שעולים למנין ולכן אין התגלחת דמצורע סותרת עכ"ד.

והנה בגירסת הירושלמי כבר קדמו בזה הרב בעל פסקי הלכות ביד דוד בפ"ה מהל'

במה שיטמא עיי"ז, אך לא שמחויב דוקא להטמא, ואם הי' באפשר להתעסק בלא טומאה ודאי דעובר בבל יטמא, ולכן קרינן בי' שפיר כי טמא נזור, ובכלל אינו ענין זה לזה דבתגלחת, קראי קדרשינן להר"מ דצריך להמתין שלשים מפני שבטל הקדוש יהיה גר"פ (ע"י העברת התער) וכדמפרש הרב שי"ק דעת הר"מ בירושלמי נזיר בפ"ו הל"ד בר"ה חומר ע"ש, וכיון שעומד להתגלח הרי לא בטל הג"פ, וכדעת הר"מ בפ"ז הל"ט דבמצורע מוחלט אין עליו דין דקדש ג"פ, אבל בטומאה הא גם לאחר שנטמא עדיין בקדושתו קאי ועומד בבל יטמא.

ג. ומיישב דהא דמונה מיד לאחר שנתגלח לטהרת הצרעת, משום כשהי' מצורע מוחלט לא עלו הימים למנין ותגלחת אינה סותרת בימים שאינם עולים למנין, וע"ז מתקשה מנזיר דף י"ד דריו"ח אמר דבנטמא בימי חלוטו סותר הקודמים ע"ש שמאריך.

ואנכי לא הבנתי מאי דפריך מריו"ח דסובר דימי צרעתו לא נחשבה לנזירות אחרת כדאמר שם וכיון דבנזירותו קאי, "הטומאה" סותרת גם מה שמנה בקדושתו מגזה"כ והימים הראשונים יפלו, אבל "בנתגלח" בימי חלוטו דהימים אינם עולים למנין, בימים כאלו שפיר אינה סותרת תגלחת, ובאמת הא גם בנטמא בימי צרעתו "תגלחת הצרעת" אינה סותרת ל', דהיינו כשנצטרע לאחר ג' יום משקבל הנזירות ונטמא בימי הצרעת, ונטהר ונתגלח שוב אינו סותר אלא הג' ימים מגזה"כ והימים הראשונים יפלו אבל אינו צריך להמתין שלשים לשיטת הר"מ מטעם התגלחת בתוך הנזירות ובע"כ צ"ל כנתבאר דאין ענין סתירת טומאה מדין והימים הראשונים דמילדין סתירת תגלחת להמתין ל' להר"מ מטעם מבטל גר"פ כנתבאר.

ד. כותב דלשיטת הרמז"ל דנזיר מצורע אין

בן מניח שלו ומתחיל למנות הנזירות שקבל בעבור בנו, ואם נטמא בנזירות דבנו ריו"ח אמר דסותר גם מה שמנה הט"ו בעדו משום דנזירות חדא אריכתא הוא, ורל"ק אמר דאינו סותר שלו משום דשתי נזירות הם, ובזה הסברא פליגי בנטמא בימי חלוטו וכדנראה להדיא משיטת התלמוד שם, וכדמפורש שם בתוס' דלר"ק נחשב ימי הצרעת לענין אחר ואינו שייך לנזירות הקודמת מה שמנה בטהרה ולריו"ח נזירות אחת היא.

ולדברי גאונו דסברת רל"ק דאינו סותר משום דהימים אינם עולים למנין בימי חלוטו, א"כ בנטמא בימי בנו דהימים עולים למנין מדוע אינו סותר הקודמים, דהא חדא שיטה הם נטמא בימי חלוטו, ונטמא בימי בנו.

והנה בפסקי הלכות שם ביד דוד או' ט"ז מסתפק אי שער נזיר נאסר במתגלח שלא כמצותו, ומאריך ומסיק דנאסר, ולא אבין ספיקתו אטו התגלחת עושה האיסור והקדושה הא קבלת הנזירות עושה קדושת השער וכדמוכח להדי' בנזיר ל"ט בסוגיא דמזיא אי מלעיל רבי "מאי דאקדש הא קאים", הרי מבואר דבהנזירות מקדיש השער עיי"ש.

ובל אבין מה ראו הני רבנן בעל פסקי הלכות והר"א ב"אווהל תורה" לומר דהר"מ גריס איפכא בירושלמי מגירסה דידן דשפיר ביאר שם הפ"מ דהירושלמי מיירי בנזיר שהוא ספק מצורע ולכן סובר ריו"ח דשערו אסור מספק עיי"ש וכן הוא דעת הר"מ בפ"י מנזירות הל"ב וז"ל "ושערו אסור בכל תגלחת ספק ואסור בהנאה ששער נזיר שנצטרע מותר בהנאה" עכ"ל כלומר דזה השער מספק מצורע אין לו דין השער של מצורע ודאי שהוא מותר בהנאה וזה אסור, וכן הבין הרב בעל פסה"ל שם כוונת הר"מ, ומעתה נסתר כל הבנין שבנה מהירושלמי הנ"ל דרל"ק אית לי' קדושת שער בנזיר מצורע ואיכא עשה ול"ת בתגלחת נזיר מצורע, וסוגיא דיבמות אזלה אליבא דרל"ק.

אישות הל"א שהר"מ גריס היפך מגירסה דידן, אולם מה שהניח גאונו ליסוד דכל היכא דהשער אסור בהנאה קרינן ב"י קדש גד"פ ודעת כבוד גאונו דכשיש לנזיר קדושת שער בהכרח תגלחת שלו סותרת ל' אם נתגלח בימים שעולים למנין לכו"ע דאל"כ קשיא מהמשנה דמונה מיד לרל"ק משיטת הר"מ (דלרש"י לק"מ ע"ש) אלא ע"כ דלא אתא כותי' אלא כריו"ח ולדברי גאונו הלא יש לתמוה אשיטת התוס' בגלחוהו לסטים דאינו סותר כלל בנזירות מרובה, והא התם איכא קדושת שער והימים עולים למנין ומדוע התגלחת אינה סותרת התם ל' כשיטת הר"מ, ובאמת לא נצרך לדחוק להקשות משיטת התוס', דלדברי גאונו שיטת הרמז"ל בעצמו קשה דבהל' נזירות פ"ד הל"י כ' האומר הריני נזיר לאחר כ' יום וחזר ואמר הר"נ מעתה ק' יום מונה כ' ופוסק ומתחיל למנות ל' יום כו' ואחר השלשים מגלח תגלחת טהרה כו' וחזר ומונה פ' יום להשלשים המאה שנדר בסוף כו' עכ"ל וכן כ' בהל' ג' ד' וה' ע"ש, ולד"ג מדוע מונה מיד לאחר התגלחת יסתור שלשים לשיטתו דאיכא כאן קדושת שער והימים עולים למנין, וזה זרות לומר דלדעת הר"מ באמת צריך להמתין ל' שהי' להר"מ לפרש ולא לסתום. ומפורש כן בהמאירי בחידושי לנזיר בדי"ג דהתגלחת זו אינה סותרת העשרים שמנה כבר, דתגלחת אינה סותרת אלא כ"ז שלא יהא אחר התגלחת ל' יום כו' ע"ש, ובדל"ח שיטתו כהר"מ דבנתגלח בתוך הנזירות סותר ל' אף בנזירות מרובה דיהי' לו שלשה פעמים ל' בהתגלחת המצוה ע"ש.

ובאמת שם בנזיר בדף י"ד פלוגתא דריו"ח ורל"ק אינו ענין כלל לסתירת התגלחת מטעם דין דג"פ, דהא התם פליגי נמי במי שקבל נזירות כאשר יולד לו בן וגם קבל מיד גם נזירות בעדו, דמתחיל למנות מתחילה בעדו, ואם לאחר שמנה ט"ו יום בעדו נולד לו

מצורע מתגלח תגלחת דמצורע, אבל בלא הקרא היינו אומרים דאסור לגלח תגלחת מצורע דנזיר עול"ת וכיון שא"א לגלח תגלחת מצורע הי' צריך מקודם לגלח תגלחת נזירות ושוב שער ראו' לתגלחת וממילא יש בו קדושת שער כו' עכ"ד, לא הבנתי דבריו דכוונת התוס' דשער מצורע עומד להתגלח מטעם טהרת המצורע ומטעם זה אמרין דצריך להתגלח קודם ביאת מים שלא יהא בגדר טובל ^{והוא} ושרץ בידו, ומשנצטרע נפקע קדושת הנזיר משערו וכדברי הר"מ בפ"י הל"ב הנ"ל וכדברי הירושלמי הנ"ל לפי ביאור הפ"מ שם דשער נזיר מצורע הודאי מותר בהנאה ^{והוא} והיינו דפקע קדושתו ע"י הצרעת, ולכן כיון דעומד לתגלחת מצורע אין ב"י דין דקדוש כנ"ל, ואין הטעם דמשום דתגלחת המצורע קודמת לתגלחת הנזירות, רק כיון שצריך לגלחו משום צרעת שוב אינו ראוי לתגלחת מצוה דנזירות (דאף אם לא יהי' רשאי לגלחו משום צרעת עכ"פ אינו ראוי לתגלחת נזירות) משום שהשער שהוא טמא טומאת צרעת שער כזה אינו ראוי לתגלחת נזירות.

והעורך בשולי הגליון העיר ע"ז דגם בלא קרא דראשו דנזיר מצורע מתגלח, ג"כ לא הי' שערו עומד לתגלחת מצוה דכ"ז שהוא בטומאת מצורע אין מקריבין עליו שום קרבן ואין יכולין להקריב עליו קרבנות נזיר וממילא אינו יכול להתגלח, דבנזיר הקרבנות מעכבין עכ"ד, והנה כבר קדמו בזה הרש"ש שם בדף ס', ב', בהא דשאלו תלמידי רשב"י נזיר טהור ומצורע מהו שיעלה התגלחת לכאן ולכאן כו' והקשה הא תגלחת הנזיר צריך להיות על אחד מהדמים וקיי"ל במו"ק ט"ו, ב', דמצורע אינו משלח קרבנותיו עיין שם ברש"ש, ולכאורה אפשר לומר דזה הי' תשובת רשב"י לתלמידיו, וזהו לשון הגמרא שם שאלו תלמידיו את רשב"י נזיר טהור ומצורע מהו שיעלה תגלחת אחת ועולה לו לכאן ולכאן כו' אילו זה לגדל

ובאמת בקונטרס שם מתרץ סוגית גמ' דיבמות ה', א', ג"כ דאתיא כרל"ק אך לא מטעמי, רק דסוגיא דהתם אזיל אליבא דריו"נ דנזיר ל"ט דס"ל דעל מעשה התער קאי בעול"ת והעשה דג"פ אינו תלוי בקדושת השער דאף דאין השער קדוש ג"כ עובר בל"ת ועשה, ועיי"ש בפירש"י דמבואר כ"ז להדיא, לזאת קאמרין התם ביבמות דנזיר מצורע קאי בעול"ת והא דקאמר שם ביבמות הטעם דישנו בשאלה אתיא אליבא דרל"ק בנזיר י"ד דדין נזירות בימי הצרעת ענין אחר הוא ואינו נזירות אריכתא והדינים אינם ממה שהתורה רמיה על הנזיר, לכן שפיר איתא בשאלה דכ"ז הוי בסתם קבלתו הנזירות, משא"כ לריו"ח דס"ל שם דנזירות אריכתא וחדא נזירות היא אינו בשאלה דדיני הנזירות בימי הצרעת הוא מה שהתורה רמיה עליו והם כשאר הדינים דהא הנזיר לא קבל כל אריכת הימים דזהו רק מדיני הנזירות דמחויב בכל הדינים אף כהימים שלא קבל כ"ז שקאי בנזירותי' ואליבא דר' יאשי' בדף ל"ט, ב', שם העשה דג"פ אינו קאי על מעשה התער כ"א על דין קדושת הנזיר שמחויב לג"פ ואם אינו קדוש אין עליו דין דג"פ אף דקאי בלאו דתער לא יעבר, והר"מ פסק כר"א וכריו"ח לכן א"ש דברי הר"מ ודברי הגמ' דיבמות הנ"ל קאי אליבא דריו"נ ורל"ק והארכנו שם.

ומעתה לא קשה מה שמקשה שוב שם באו"ת מסוגית הגמ' דנזיר נ"ח דאית לי' דנזיר מצורע איתא בלתו"ע דלא אתיא כהלכתא, דאי"ז קושיא דהתם אתיא אליבא דריו"נ והר"מ תפס שיטת ר"א דאינו קאי בעול"ת על מעשה התער וכנ"ל.

ו. עוד כתב לפי פ"י התוס' בנזיר נ"ו, א', בד"ה ומה דשער נזיר מצורע אין ראוי לתגלחת שכן צריך לגלח בשביל צרעתו כו', זהו אליבא דהאמת דכתבה התורה ראשו דנזיר

ורשב"י השיב להתלמידים דבע"כ צריך לזרוק אחד מהדמים קודם התגלחת נזירו' ואם מתגלח קודם זריקת דמים תגלחתו פסולה, ולשלח קרבנותיו קודם התגלחת אי אפשר דהא עדיין מצורע הוא ואינו משלח, וצע"ג בנזיר שהי' טמא בספק ומוחלט בספק דאמרין דמגלח ד' תגלחות כמבואר בדף ס', א', בע"כ צריך להקריב קודם התגלחת אחד מקרבנות הנזיר דבע"כ קודם הקרבת הקרבן הא אסור לגלח דדילמא אינו מצורע וכדאמר שם מטעם זה דאינו מתגלח תגלחת שני' כ"א לאחר ל' ואיך מקריב הקרבן על תנאי משום הנזירות קודם התגלחת שמא הוא מצורע, ומצורע הא אינו משלח קרבנותיו. ואולי הא דאינו משלח הוא רק מדברי קבלה כדיליף שם במוע"ק ט"ו מקרא דחזקאל וכשא"א בענין אחר מתירין לשלח וצ"ע. והנה בהא דאמר שם "עכשיו נזיר להעביר ומצורע לגדל" פירשו התוס' דהואיל דחלוקים זה מזה דזה להעביר וזה לגדל לא יפטרו זה את זה, לפירושם נאמר לפרש ג"כ הא דקאמר "זה לפני זריקת דמים, וזה לאחר זריקת דמים" וכן להלן "זה לפני ביאת מים וזה לאחר ביאת מים" דהואיל דחלוקים זה מזה לא יפטרו זה"ל ולפי' התוס' לא צריכין לומר דתשובת רשב"י הי' מטעם דמצורע אינו משלח קרבנותיו, אכן אם מצורע משלח קרבנותיו (וכנ"ל דהא דאמרין דאינו משלח היא רק מדברי קבלה וכשא"א בענין אחר מתירין) הלא שפיר יכול לשלח הקרבנות נזירות ויזרוק הדם ויגלח ואח"כ יקריב קרבנות המצורע ויבוא הכל על מקומו תגלחת נזיר לאחר זריקה ותגלחת מצורע לפני זריקה כנ"ל.

ובסה"מ מצוה קי"ג כ' כי המצורע אין קשר לתגלחתו עם הבאת קרבנותיו כו' כי המצורע טהרתו תלוי בתגלחתו כו' והי' תכלית תגלחתו שהוא טהור מלטמא כשרץ, הביא

וזה לגדל כו' יפה אתם אומרים "עכשיו נזיר להעביר ומצורע לגדל" (פירוש דגלוח המצורע אי"ז גילוח אלא להיפך גידול כי היכי דאמרין בענין מלאכת שבת דזומר חייב משום זורע דאנן משגיחין על המטרה של הפעולה שיגדל שערו לתגלחת ימי ספרו) הדר שאלו "ולא תעלה לו לימי חלוטו ותעלה לו לימי ספרו, ואמר להן אילו זה לפני זריקת דמים וזה לפני זריקת דמים יפה אתם אומרים", "אלא מצורע לפני זריקת דמים ונזיר לאחר זריקת דמים", ולכאורה אפשר לומר דרוצה לומר בזה דכיון דתגלחת נזיר אחר זריקת דמים, א"כ כשבא לגלח תגלחת נזיר בע"כ צריך להביא מקודם התגלחת הקרבנות, והלא אז הא הוא עדיין מצורע, ומצורע אינו משלח קרבנותיו, ועוד הא תגלחת הנזיר בעינן בעזרת נשים שהמצורע אסור לבוא שמה, ותו הא בעינן שהנזיר יניף הזורע כו' מה שא"א זאת במצורע.

וסברת התלמידים ששאלו אפשר שדעתם הי' שיתגלח מקודם לשם נזיר ומצורע, דהא דנזיר אחר מלאכת אסור להתגלח קודם זריקת הדמים לא שייך הכא כשהוא מצורע, דבמצורע הא אמרין דעשה דתגלחת דוחה הלאו דתער לא יעבור דנזיר, [דלא אפשר במצורע להתגלח אחר הבאת הקרבנות ודו"ק]. וא"כ מצינן למוקמינן שיתגלח קודם הבאת קרבנות הנזירות, ואולי אפשר דהתלמידים לא ידעו הא דהמצורע אינו משלח קרבנותיו וא"כ סברי דיכול לשלח להקריב קרבנותיו ומכיון שהוא עדיין מצורע הוי לי' כאילו שאין לו כפים שאינו מעכב התנופה כמבואר בנזיר מ"ו ובר"מ בפ"ח הל"ה, ואח"כ יתגלח וזו התגלחת תעלה לשם נזירות ולשם מצורע ונמצא דקרבנות הנזירות הי' קודם התגלחת, ואחר התגלחת יקריב קרבנות המצורע ונמצא דתגלחת מצורע לפני זריקת דמים.

1. הנמצא בסוגריים הוא הערת הכותב בשולי הגליון.

להבינם להתלמידים בהחלוקים האלו שבלתי אפשר שתעלה תגלחת המצורע שמטרתה לטהרת המצורע להסיר מאתו הטומאה, שהיא תעלה לתגלחת הנזירות שהיא מתנאי הקרבנות דשער מצורע שהיא טמאה אינה ראוי לתגלחת הנזירות וכנתבאר לעיל כוונת התוס' בדף נ"ו, א', בד"ה ומה כו'.

קרבנותיו או לא הביא ותכלית הבאת קרבנותיו כשאר מחו"כ כו' ושם נתבאר שהנזיר אינו מחוסר כפרה כו' אבל הגלוח נקשר בקרבן והקרבן נקשר בגלוח ובקבוצם יגיעו לתכלית אחד כו' כי התגלחת היא מתנאי הזבח כו' ויקראו הבאת הקרבנות תגלחת כו' ע"ש, לדברי סה"מ נפרש דה"י תשובת רשב"י

רבי אהרן קוטלר

תשובה להרב אלחנן יעקובוביץ *

להרה"ג ר' אלחנן יעקובוביץ שליט"א, ביאליסטוק.

פשוט בתכלית ומצינו אלפי פעמים ק"ו בנוסח זה, ואדרבא לפי"מ שפירש כת"ר דהלימוד הוא דטומאת מצורע מעכבת, תמוה דמה זו דוגמה טומאת מת לטומאת צרעת, דהתם הנזיר מוזהר ע"ז מלהטמא למתים, משא"כ בטומאת צרעת דהוי כשאר טומאות לגבי נזיר. לכן מסתבר לפרש דהעיקר הוא חסרון המצוה והקדושה דשער, דזהו ג"כ דין בנזירות.

ומה שמחלק שם להו"א על דאייתי מגמ' דנזיר דף ל"ט גילח או שגלחוהו ליסטים סותר ל' יום, ושיטת הרמב"ם בפ"ו מנזירות ה"ב אף בנזירות מרובה לעולם התגלחת גורעת מהמנין ל' יום יעוי"ש, וקשה להרמב"ם דכל מצורע יסתור עוד ל' מלבד דימי ספירו דהא מגלח, ותגלחת סותרת ל', דודאי אין סברא כלל לומר כיון דהותרה התגלחת למצות מצורע אינו סותר, דהא אין הסתירה תלוי כלל בהאיסור דהא בטומאה אף אם נטמא במת מצוה סותר, דבמצורע דשער עומד לתגלחת מצות מצורע שוב לא קרינן על השער תער לא יעבר, וחיוב

מה שהקשה כת"ר הלא נזיר בקבר שער ראוי לתגלחת וקאי בקדושת שער, (ובאמת מה טעם אינם עולים), ובע"כ הא דאינם עולים הימים שהוא בקבר למנין נזירותו, הוא מפאת הטומאה, וע"ז קאמרינן נזיר נ"ו, הק"ו מנזיר בקבר אף שיש לו המעלה מקדושת השער בכ"ז גורם הטומאה שהימים אינם עולים למנין ימי חלוטו שאין להם המעלה מקדושת השער לא כש"כ שיגרם טומאת הצרעת שכ"ז שהוא טמא מוחלט שלא יעלו הימים.

תמיהני ע"ד, דהלימוד הוא דכיון דנזיר בקבר אינו עולה למנין מפני הטומאה, ומוכח דכל שלא מתקיימים דיני הנזירות בשלימות אינו עולה למנין, ויליף מזה דכל שכן בנזיר מצורע שאין שער ראוי לתגלחת דחסר לו דין הנזירות, המצוה והקדושה דשער, וזהו בגמרא סברא אלימא יותר, דיעכב המנין מטומאה. והלימוד הוא דמה שלא מתקיימים דיני הנזירות הוא חסרון במנין, והחסרון בכל המצוה דתגלחת הוא חסרון בהמנין. והוא

* מכת"י, אשר לא פורסם בשו"ת "משנת רבי אהרן".

דבמצורע לא קרינן תער לא יעבור על ראשו, דהא שפיר קרינן ביה, רק מטעם עשה דוחה ל"ת אתינן עלה כמפורש גם ברמב"ם מהל' נזירות פ"ז הל' ט"ו, ובהיפוך, לדעת רש"י ודעימיה לא קאי כלל בלא יטמא. ומה זה שאמר דמעשה העברת תער אינו סותר, דמה מצא בזה עוד מלבד מה שהותר, וזה איתא גם בטומאה.

ומה שרצה לומר דהתם קאי ועומד בבל יטמא אבל בשער בטל לגמרי דין דגדל פרע, הנה זהו תירוצי ממש אך בחוסר ביאור, הלא ביארתי דהרמב"ם הכריח משיטה זו דליכא עשה דגידול שער כיון דחסרה קדושת שער, וכיון דאין על השער דין קדושת הנזירות, אין התגלחת סותרת. ובלא"ה שפיר סותרת כמו הטומאה, והקדושה והמצוה אחת היא, כמו שביארתי בפנים. והבאתי ראיה והכרח לעיקר שיטת הרמב"ם דבטלה העשה, אשר גם כת"ר מיישב הלא בשיטה זו החדשה של הרמב"ם דבטל עשה דגידול פרע (גם עיקר הדרשה שהביא בזה מהשיירי קרבן, דף כ"ח, א', בדפי הירושלמי נזיר, אינה מפורשת ולא מוכרחת בשום מקום).

ומה שיישבתי דהא דמונה מיד לאחר שנתגלח לטהרת הצרעת, משום דכשהיה מצורע מוחלט לא עלו הימים למנין, ותגלחת אינה סותרת בימים שאינם עולים למנין, וע"ז קשה מגמ' נזיר דף י"ד, דריו"ח אמר דבנטמא בימי חלוטו סותר הקודמים. והקשה כת"ר דמאי פריך מריו"ח דסובר דימי צרעתו לא נחשבה לנזירות אחרת כדאמר שם, וכיון דבנזירותיה קאי "הטומאה" סותר גם שמנה בקדושתיה מגזיה"כ "והימים הראשונים יפלו" אבל "בנתגלח" בימי חלוטו דהימים אינם עולים למנין, בימים כאלו שפיר אינה סותרת תגלחת. ואיני יודע מה הקשה כת"ר בכלל, דהיכן מצא רמז רמיזא דכיון דכתיב והימים

המתנת שלשים בנתגלח בתוך הנזירות נמשך, משום מעשה העברת תער ולא משום שעשה מעשה איסור, דהא כשנתגלח ע"י לסטים נמי סותר שלשים להרמב"ם אף בנזירות מרובה, אבל בטומאה הרי ישנו עליו כל קדושת הנזיר, והוא עומד בבל יטמא לנפש מת ככל הנזירים וגופו אינו עומד להטמא, רק התורה התירתו וחייבתו בהתעסקות המת מצוה, ולא נחשב לו לאיסור כמה שמטמא עי"ז, ואם היה באפשר להתעסק בלא טומאה ודאי דעובר בבל יטמא, במכ"ת הם דברים בעלמא בלי שום טעם כלל לא ביסוד דבריו ולא בהמסקנא שמסיק בזה ומחלק על פי זה, דהנה בטומאת קרובים היא מצוה מפורשת להטמא לקרובים, והמצוה מפורש בתורה בלשון טומאה, והוא הדין במת מצוה לגבי כהן גדול ונזיר, אף דודאי ההתעסקות היא מצוה, אך הלא שפיר יכול לומר נמי כן דעל טומאה זו לא נצטוה בבל יטמא כיון דמפורש בתורה להטמא בשביל ההתעסקות מ"לה יטמא" מצוה.

והנה גם מה שכתב דבנזיר מצורע לא מצווה כלל על לאו דתער לא יעבור על ראשו, הנה גם זה אינו נכון במכ"ת, דהרי מחוייב לגלח מצד מצות מצורע ויליף מזה ניבמות ה', א' דעשה דוחה ל"ת ועשה דישנו בשאלה, ונמצא רק דלא עבר על האיסור בפועל כיון שנדחה, וע"ז הלא הוכחתי שפיר דגם בטומאה אינו עובר כלל. ויותר מזה דהתם לדעת הרבה ראשונים הותרה לגמרי ויצא מכלל האיסור, ויעיין מר ברש"י ברכות דף כ', א', בזה"ל וטומאת גופו שהותרה לכהן ולנזיר ליטמא למת מצוה וכו' דמעיקרא כשנכתב ל"ת דטומאה לא על מת מצוה נכתב כשם שלא נכתב על הקרובים וכו', הרי מפורש להדיא דמעיקרא לא נכתב לאו דטומאה בנזיר על מת מצוה, ומה רוצה כבודו בזה דההתעסקות היא מצוה, הרי הדברים הם בהיפוך ממש ממה שכתב כת"ר בזה. ואיני יודע מה שכתב כת"ר

הראשונים יפלו לכן לא בעינן שיהא ראויין לעלות למנין, ובתגלחת בעינן. והוכחתי היא, דאין לומר דלא סותרת בשביל דדין סתירה הוא רק בימים הראויים למנין, דהא בטומאה אין הדין כן, ואיזה ראייה וסברא יש לחלק בין

סתירת טומאה לסתירת תגלחת, ומה מרויח כבוד תורתו בזה דסתירת טומאה היא מן הימים וכו', ואם רצונו לחלק בשביל דליתא למצות גידול פרע הנה קמה וגם נצבה ראייתי על הרמב"ם.